

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 67

(1999-2000)

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929
nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og
elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17.

juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret
(sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr.
47 om brannfarlige varer samt væsker

og gasser under trykk
(brannfarlighetsloven), lov 14. juni 1974

nr. 39 om eksplosive varer
(eksplosivloven), lov 11. juni 1976 nr. 79

om kontroll med produkter og
forbrukertjenester

(produktkontrollloven), lov 4. februar

1977 nr. 4 om arbeidervern og
arbeidsmiljø mv. (arbeidsmiljøloven),

lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot
forurensninger og om avfall
(forurensningsloven) og lov 5. juni 1987

nr. 26 om brannvern mv.

(brannvernloven)

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 9. juni
2000, godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

Kommunal- og regionaldepartementet vil redegjøre for myndighetenes samordningsarbeid på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet. Deretter følger departementets forslag til endringer i kontroll- og reaksjonsbestemmelsene i åtte helse-, miljø- og sikkerhetslover. Sistnevnte er et av tiltakene for å fremme samordningsarbeidet på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet.

2 Myndighetenes samordningsarbeid på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet

2.1 Bakgrunn for internkontrollreformen

I forbindelse med moderniseringen av arbeidsmiljø- og sikkerhetsforvaltningen på midten av åtti-tallet ble det foreslått å gjøre internkontrollprinsippet gjeldende for landbaserte virksomheter, jf. Internkontrollutvalgets innstillinger, NOU 1987:10 og NOU 1987:32. Internkontroll innebærer at virksomhetene må etablere systematiske tiltak og prosedyrer, slik at ivaretagelse av helse-, miljø- og sikkerhet planlegges, organiseres, utføres, vedlikeholdes og kontrolleres i samsvar med gjeldende krav. Virksomhetene må dokumentere at slike systematiske tiltak er etablert og følges. Innføringen av internkontrollprinsippet i tilsynet med norske virksomheter, baserte seg i stor grad på at dette skulle være kostnadseffektivt. Erfaringene fra petroleumssektoren hadde vist at internkontroll førte til økt systematikk, bedre kvalitet og mindre feilproduksjon. Det ble lagt til grunn at overgangen til systemkrav i alle virksomheter ville bidra til å frigjøre ressurser, som tidligere hadde vært brukt til detaljkontroll i bedriftene, og at disse ressursene kunne settes målrettet inn overfor de virksomhetene der risikoen var størst. Internkontroll var således ment å bidra til en «ny giv» i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, både på myndighets- og virksomhetsnivå. I forbindelse med behandlingen av ot.prp. nr. 48 (1989-90) og innst.O. nr. 43 (1989-90), sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om innføring av internkontrollprinsippet i arbeidsmiljøloven, brann- og eksplosjonsvernlovgivingen, forurensningsloven, produktkontrollloven, sivilforsvarsloven og lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr. Internkontrollforskriften ble fastsatt ved kgl. res. 22. mars 1991 og trådte i kraft 1. januar 1992.

2.2 Den første internkontrollforskriften

Internkontrollforskriften ble fastsatt i samarbeid mellom Kommunaldepartementet, Miljøverndepartementet, Justisdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Følgende tilsynsmyndigheter skulle føre tilsyn med at forskriften ble fulgt: Arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Elektrisitetsilsynet, Statens forurensningstilsyn, Industrivernet, Enhet for produktsikkerhet i Barne- og familiedepartementet og fylkesmennene. Formålet med forskriften var å tydeliggjøre ansvaret for og styrke det forebyggende arbeidet i virksomhetene med hensyn til arbeidsmiljø, ytre miljø, brann- og eksplosjonsvern, elsikkerhet og produktsikkerhet.

Internkontrollforskriften inneholdt krav om at virksomhetene skulle:

- Klargjøre mål, ansvar og oppgaver for virksomhetens arbeidsmiljø, miljø- og sikkerhetsaktiviteter.
- Identifisere og bedømme risiko og problemer, og utarbeide handlingsplaner med tiltak.
- Systematisk overvåke at virksomhetenes aktiviteter er i tråd med de målene som er satt for virksomheten.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Det ble videre stilt krav om innholdet i internkontrollsystemet, og om at virksomheten skriftlig skulle dokumentere systemet og dets gjennomføring. Kravene var de samme for alle virksomheter, uavhengig av størrelse, bransje, risiko m.v.

For myndighetene innebar reformen at tilsynsmetodene måtte legges om i retning fra detaljtilsyn til tilsyn med virksomhetenes systemer og egenaktivitet: systemrevisjoner og -verifikasjoner.

Myndighetenes målsetting var at alle virksomheter skulle ha innført internkontroll innen 1997.

Berørte departementer, tilsynsetater, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Landsorganisasjonen i Norge (LO) besluttet i 1994 å gjennomføre en evaluering av «den samordnede tilsynsvirksomheten for å sikre best mulig oversikt over status og utvikling, både i virksomhetene og hos myndighetene». Evalueringen viste at resultatene av arbeidet med gjennomføring av internkontroll hadde tatt lenger tid enn forventet. Særlig gjaldt dette i små virksomheter. Evalueringen viste videre at forskriften i seg selv var vanskelig å forstå og forholde seg til, særlig for små virksomheter. Videre viste det seg å være et problem at det ikke i tilstrekkelig grad ble fokusert på den ansattes medvirkning, men at internkontroll i stor grad utviklet seg til å bli et ledelse-sanliggende.

På denne bakgrunn ble det besluttet å gjennomføre en treårig handlingsplan med tre enkeltprosjekter:

- Revisjon av internkontrollforskriften (prosjekt A).
- Tilsyn og håndheving - kartlegging av hva som er optimal håndheving og hvilke roller tilsynene bør spille (prosjekt B).
- Videreføring av internkontroll i virksomhetene (prosjekt C).

2.3 Stortingets behandling av innst. S. nr. 55 (1996-97) fra Kommunalkomiteen

I desember 1996 ble følgende Dok. 8-forslag vedtatt i Stortinget, jf. innst. S. nr. 55 (1996-97) fra Kommunalkomiteen:

1. Stortinget ber Regjeringen sørge for en forenklet oppfølging av internkontrollforskriftene, spesielt for småbedriftene, gjennom de konkrete forslag som er fremsatt i denne innstilling. Forenklingen må gjelde både for bedriftenes møte med internkontroll, bedriftenes møte med dem som utøver tilsynet med internkontroll, internkontrollforskrifter på andre områder enn helse-, miljø- og sikkerhet, organisering av internkontroll og videre arbeid med internkontroll på arbeidsmiljø-, miljø- og sikkerhetsområdet, jf. innstillingen.
2. Stortinget ber Regjeringen utarbeide egne internkontrollforskrifter som beskriver en forenklet oppfølging for de mindre bedrifter, f. eks. for alle bedrifter med mindre enn 5 ansatte.

Innstillingen inneholdt en rekke vurderinger om behov for forenklinger av regelverket på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet, spesielt med sikte på de små og mellomstore bedriftene, både når det gjelder regelverkets innhold, form, praktisk tilgjengelighet mv., samt synspunkter på forenklinger i forvaltningsstruktur og tilsynet med virksomhetene. En rekke av disse merknadene

og signalene i innstillingen var ved årsskiftet 1996/97 i tråd med eksisterende og planlagte tiltak, mens andre deler har krevet en særskilt oppfølging.

2.4 Prosjekt A - Ny forskrift

En revidert forskrift om internkontroll, «Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)» trådte i kraft 1. januar 1997. Hovedhensikten og den uttalte målsettingen med revisjonen var forenkling, fokus på det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet og resultatene av dette, fremfor systemer, prosedyrer og dokumentasjon i seg selv. Den nye forskriften skulle således være lett tilgjengelig og tilpasset de små virksomhetenes situasjon. Det var viktig å understreke betydningen av arbeidstakernes medvirkning i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet og å klargjøre kravene til skriftlig dokumentasjon. Det må understrekes at forskriften bare stiller krav om at virksomhetene må ha systematiske prosedyrer og oversikt over sitt eget helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Det er et hovedpoeng at systemet skal være tilpasset den enkelte virksomhet. I tilknytning til forskriften ble det utarbeidet en brukerrettet veiledning.

Den nye forskriften om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid og den brukerrettede veiledning, ble utformet gjennom et tett samarbeid mellom berørte myndigheter og parter, og gjennom en bred høringsrunde. Som ledd i en videre vurdering av behovet for ytterligere en ny forskrift for småbedriftene, ble den nye forskriften med veiledning sendt ut på en bred høring i februar 1997. Tilbakemeldingene til departementet var så langt i all hovedsak positive med hensyn til forskriftens form og forenklinger.

2.5 Prosjekt B - Samarbeid mellom tilsynsmyndighetene

Myndighetene utarbeidet i 1993 et strategidokument om samordning av internkontrollbasert tilsyn mellom Arbeidstilsynet, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Produkt- og Elektrisitetstilsynet og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (tidligere Industriverket). Blant viktige føringer som ble lagt for tilsyn og håndheving kan nevnes:

- Tilsynsmyndighetene skal så langt som mulig utvikle felles prinsipper og praksis for tilsyn, håndheving, sanksjoner og rapportering.
- Etatenes tilsynsvirksomhet skal samordnes så langt det er hensiktsmessig for optimal resultatoppnåelse.
- Større kampanjer/aksjoner mot bransjer/virksomheter eller om internkontroll generelt skal samordnes mellom tilsynsetatene.

Selv om tilsynsmyndighetene hadde gjort mye arbeid for å bidra til en mer koordinert opptreden, viste evalueringen av internkontrollreformen i 1994 at det var behov for ytterligere forbedringer på dette området. Bl.a. var det behov for en opptreden fra tilsynene, som for virksomhetene fremsto som samstemt med hensyn til krav om internkontroll, og som også viste at det enkelte tilsyn har forståelse for de andre tilsynsetatenes områder og deres krav.

I mars 1996 ba på denne bakgrunn Miljøverndepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet i fellesskap tilsynsetatene under internkontrollforskriften om å etablere et eget prosjekt om tilsyn og håndheving av internkontroll. Departementene ba etatslederne om å

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivlforsvaret (sivlforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

ta ansvaret for å videreutvikle og gjennomføre en felles statlig tilsynsprofil i tråd med de retningslinjer fra strategidokumentet som er gjengitt ovenfor. Departementene ønsket på denne måten å klargjøre de utøvende etatenes ansvar for en mest mulig effektiv gjennomføring av internkontroll. Prosjekt tilsyn og håndheving ble på denne bakgrunn etablert som et samarbeidsprosjekt mellom direktørene i Direktoratet for arbeidstilsynet, Statens forurensnings-tilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Produkt- og Elektrisitetstilsynet og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon.

Departementene anser at direktørgruppen i prosjektperioden fra 1996 til 1998 har arbeidet grundig og godt med problemstillinger knyttet til bedre samordning av tilsyn og håndheving. Blant tiltak som er satt i gang og problemstillinger som er løftet frem kan særlig nevnes:

Det er etablert en felles *tilsynsgruppe* under direktørgruppen, som består av en koordineringsansvarlig fra hver etat. Dette er et viktig organ for etatenes samordningsarbeid, særlig i forbindelse med planlegging av felles eller koordinert tilsyn overfor tilsynsobjekter som to eller flere av etatene ønsker å systemrevidere i løpet av et år. Gruppen utarbeider styrende dokumenter for tilsynsmyndighetenes samordning av krav til planlegging, utførelse og rapportering. Gruppen har også definert krav til samordning av reaksjoner etter kontroll, samt til hvordan tilsynsetatene skal praktisere sine reaksjoner dersom det avdekkes at en virksomhet ikke har tilfredsstillende internkontroll. Arbeidstilsynet har tatt et hovedansvar for oppfølgingen av det lokale samordningsarbeidet, og organiseringen av arbeidet er knyttet opp til Arbeidstilsynets distriktskontorinndeling. Det er nå etablert regionale grupper i alle 13 distrikter. Alle utveksler informasjon og erfaringer, og har hatt en fellesgjennomgang av styrende dokumenter. Gruppene har også utvekslet informasjon som ledd i samordning av flerdagskontroller. Det har vist seg at gruppene utvider og utvikler samarbeidet etter at de har fungert en tid. I mange av de store byene er kommunalt brannvesen og lokalt eltilsyn med, og gruppene oppnår samordning på alle områdene innen helse-, miljø- og sikkerhet overfor alle typer virksomheter.

Tilsynsgruppen har etablert en «fadderordning» som innebærer at gruppen har delt ansvaret for de regionale gruppene mellom seg, med sikte på en systematisk oppfølging. Kontaktpersonene fra tilsynsgruppen deltar på møter i regionene og fungerer som pådrivere i samordningsprosessen.

Direktørgruppen fastsatte et felles *strategidokument* i november 1996, hvor bl.a. oppfølgingen av departementenes innspill ble konkretisert. Det ble opprettet en rekke arbeidsgrupper for å utrede eventuelle formelle hindringer for et samordnet og konsistent tilsyn eller utrede og foreslå felles prosedyrer, verktøy og lignende tiltak, for å fremme et samordnet og konsistent tilsyn. Dette arbeidet har ført til en rekke konkrete resultater, som felles publiseringsliste og bestillingssted, felles revisjonsopplæring blant tilsynspersonellet og forslag om samordning av kontroll- og reaksjonsbestemmelsene ved tilsyn.

Det er videre arbeidet med felles styrende dokumentasjon for tilsyn, etablering av regional samordning av tilsynsarbeidet og samarbeid og kontakt med andre tilsynsmyndigheter som anvender internkontrollprinsippet (som Statens helsetilsyn, Oljedirektoratet og Statens næringsmiddeltilsyn).

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Samarbeidet i direktørgruppen er videreført gjennom inngåelse av en samarbeidsavtale mellom tilsynsetatene på HMS-området i november 1998. Samarbeidet skal i denne forbindelse utvides både i dybde og bredde, sentralt så vel som på regionalt og lokalt nivå. Følgende satsingsområder er valgt for samarbeidet:

- Tilsyn: Arbeidet med utvikling av felles opplæring, felles risikokriterier og felles database for tilsyn videreføres.
- Informasjon: Det er opprettet en informasjonsgruppe som arbeider videre med å finne løsninger som bedrer tilgjengeligheten av regelverk mv. på HMS-området.
- Regelverk: Etatene samarbeider om utvikling av regelverk på områder der de har hatt felles interesser. Det er behov for omfattende samarbeid, særlig med hensyn til helheten i de regelverk etatene er med på å utvikle.
- Forskning og utvikling (FOU): Etatene samarbeider om å identifisere, initiere og finansiere enkelte forsknings- og utviklingsprosjekter på områder som kan være av felles interesse.
- Serviceerklæringer: Tilsynsetatene utarbeider et eget *forventningsbrev* til virksomhetene hva angår tilsyn. I den forbindelse skal alle statsetater innen utgangen av 2000 ha utarbeidet serviceerklæringer. Helse-, miljø- og sikkerhetsetatene skal i fellesskap diskutere prinsipper for utforming av erklæringene og utarbeide konsistente maler på områder der etatene arbeider med likeartede spørsmål.
- Lokalt/regionalt samarbeid: Tilsynsgruppen skal for hvert enkelt år komme med forslag til felles føringer for utviklingen av det regionale samarbeidet mellom tilsynsetatene. Disse føringene utvikles i et toveis samspill mellom de regionale ledd.

Som eksempel på samarbeid om tilsyn kan også nevnes at Arbeidstilsynet, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Produktregisteret i juni 1999 gjennomførte en felles aksjon for å kontrollere at ulike kjemiske produkter er deklarerert, merket, registrert og blir brukt i samsvar med regelverket. Det er første gang en slik felles aksjon på kjemikalieområdet gjennomføres.

De berørte departementer har forutsatt at samarbeidet mellom HMS-etatene skal videreføres i 2000. Samtidig må omfang og organisering vurderes ut fra hva som er hensiktsmessig og effektivt sett både fra virksomhetenes og myndighetenes side. Eventuelle behov for endring av samarbeidsformer vil bli vurdert i oppfølgingen av Statskonsultsrapport «Helt stykkevis og delt? Lov- og forvaltningsstruktur på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet», jf. pkt. 2.8. HMS-etatene skal i 2000 legge frem for departementene en egen rapport om status på utvikling av én statlig tilsynsprofil. For øvrig skal følgende innsatsområder prioriteres:

- Det skal arbeides med en felles tilsynsstrategi på HMS-området med hensyn til bedre samordning lokalt og regionalt.
- Hensynet til små og mellomstore virksomheter må stå sentralt. Et viktig virkemiddel overfor disse er informasjon. Etatene skal således i fellesskap arbeide videre med å finne løsninger som gjør informasjon om regelverk og andre virkemidler lett tilgjengelig for virksomhetene.
- I forbindelse med regelverksarbeidet skal etatene utveksle erfaringer for å bidra til økt kompetanse bl.a. mht. kost-nytteanalyser. Nye eller revurderte forskrifter vurderes av etatene i forhold til ev. overlappende eller

motstridende krav.

Etatene forutsettes også å samarbeide med øvrige tilsynsetater på HMS-området når det vurderes som hensiktsmessig.

2.6 Prosjekt C - Videreføring av systematisk HMS-arbeid

Evalueringen som ble gjennomført i 1994 hadde vist at mange virksomheter, særlig mindre og mellomstore, ennå ikke var i gang med arbeidet med innføring av internkontroll. Det var derfor en viktig oppgave å intensivere arbeidet med å få flere virksomheter til å etablere internkontrollsystemer, og å få de virksomhetene som så vidt hadde startet opp til å ta i bruk internkontroll som et aktivt system i sin daglige virksomhet. Det ble etablert et eget prosjekt for dette, kalt «Videreføring av systematisk HMS-arbeid i virksomhetene». Målet var at myndighetene og partene innenfor dette prosjektet skulle samarbeide om ulike tiltak, slik at antallet virksomheter med et aktivt og systematisk HMS-arbeid skulle øke betraktelig. Prosjektet har på mange måter representert en helt ny tilnærmingstype overfor arbeidslivet. Det spesielle er at så mange aktører - til sammen 17 - fra både myndigheter og organisasjoner, har samarbeidet aktivt om planlegging og gjennomføring av tiltak på HMS-området. C-prosjektet var både en idédugnad og et spleiselag med det formål å innføre internkontroll i norske virksomheter.

Tiltakene under C-prosjektet kan i hovedsak deles inn i to kategorier: Generell informasjon rettet mot virksomhetene og gjennomføring av regionale og lokale tiltak som HMS-dager. Herunder kan spesielt nevnes:

Det ble gjennomført en kunngjørings- og annonsekampanje da den reviderte forskriften trådte i kraft i begynnelsen av 1997. Disse kunngjøringene henviste bl. a. til en «Grønn linje» som ble betjent av de fleste deltakerne i prosjektet. Som ledd i informasjonsarbeidet ble også den reviderte forskriften trykket opp i et så stort opplag (250 000 eks.) at den kunne sendes gratis til alle som ønsket det så lenge prosjektet varte. Det har også vært informert om prosjektet på tekst-TV og i lokalradioer.

C-prosjektet etablerte egne hjemmesider på Internett. Her kunne virksomhetene finne informasjon om forskriften, praktiske tips og eksempler, informasjon om lokale aktiviteter og pekere til andre hjemmesider med informasjon om helse, miljø og sikkerhet.

Et annet vellykket informasjonstiltak var den helautomatiske servicetjenesten «Straks på faks». Det ble utarbeidet praktiske informasjonsark om temaer av særlig interesse for virksomhetene. Nærmere 26 000 informasjonsark ble sendt ut i løpet av prosjektperioden.

Hovedtyngden av aktivitetene i prosjektet lå imidlertid på samarbeidet om gjennomføring av HMS-dager regionalt og lokalt. I alle landets fylker ble det etablert samarbeidskomiteer med representanter fra tilsynsetatene og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene. Fylkeskomiteenes oppgave var å planlegge og gjennomføre tiltak for å sette helse, miljø og sikkerhet på dagsorden i virksomhetene lokalt. Til sammen i 1997 og 1998 arrangerte fylkeskomiteene 136 HMS-konferanser med ca. 9 500 deltagere fra offentlige og private virksomheter. Fylkeskomiteene konsentrerte seg bl.a. særlig om tiltak mot

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

kommunal sektor og små bedrifter, og la vekt på å komme i kontakt med den ansvarlige ledelsen i virksomhetene.

Det ble lagt ned store ressurser, både hva gjelder midler og arbeidskraft i gjennomføring av satsingen, og det ble derfor gjennomført en grundig evaluering av prosjektet i regi av SINTEF IFIM («Bærer arbeidet frukter? - en evaluering av systematisk HMS-arbeid i norske virksomheter» 1999).

Evalueringen viser at samarbeidsprosjektet har ført til bedre kommunikasjon og forståelse mellom myndighetene og partene i arbeidslivet, sentralt og lokalt, og også tilsynsmyndighetene i mellom. Virksomhetene vurderer de lokale HMS-dagene som positive. Hele 65 pst. av virksomhetene er kjent med den nye forskriften om systematisk HMS-arbeid. Fem av ti virksomheter har i 1999 innført systematisk HMS-arbeid. 86 pst. av virksomhetene er i gang med arbeidet. Dette representerer en klar økning fra 1993 og må sies å være en positiv utvikling. De største virksomhetene er fremdeles de «flinkeste», og offentlig sektor har kommet lenger enn privat sektor. Kommunal sektor har oppnådd de beste resultatene. 80 pst. av kommunale virksomheter har innført systematisk HMS-arbeid. Samtidig står man fremdeles overfor en rekke utfordringer. De små virksomhetene, og spesielt de med færre enn fem ansatte, henger etter. Selv om mange virksomheter nå har innført systematisk HMS-arbeid, er dette mange steder fremdeles mer preget av papireksersis enn av aktivitet og iverksetting av tiltak. Internkontrollen omfatter først og fremst det fysiske arbeidsmiljøet, og ikke det organisatoriske. Det blir også en stor utfordring for alle aktørene fremover å opprettholde og videreføre det engasjementet og det gode lokale samarbeidet som er skapt i denne prosessen.

Ifølge SINTEF IFIM er konklusjonene etter dette omfattende samarbeidsprosjektet allikevel stort sett positive. Myndighetene og partene har grepet tak i kritikken som har vært reist mot innføring av internkontroll, og har gjennomført et ubyråkratisk prosjekt som beskrives som «entusiastenes arena». Arbeidet representerer en «ny giv», hvor det er skapt samarbeidsrelasjoner og kunnskapsoverføring både mellom arbeidslivets parter, mellom myndighetene og ikke minst mellom partene og myndighetene.

2.7 Statskonsultprosjektet «Helt stykkevis og delt?»

På bakgrunn av Stortingets behandling av Kommunalkomiteens innst. S. nr. 55 (1996-97), og resultatene fra evalueringen av internkontrollprosjektet var det klart at det var et behov for å utrede spørsmålet om tilsynsstruktur og regelverk på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet er organisert på en måte som fremmer effektivitet i forvaltningen og som gjør det mulig for virksomhetene å forholde seg til myndighetenes krav på en hensiktsmessig måte. Som utgangspunkt for en slik vurdering, fikk Statskonsult i oppdrag å foreta en kartlegging av lov- og forvaltningsstruktur som den ser ut i dag. Statskonsults vurdering foreligger i rapporten «Helt stykkevis og delt? Lov og forvaltningsstruktur på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet» (rapport 1999:2). Fokus i rapporten er rettet mot følgende etater med respektive regionale og lokale myndigheter: Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Arbeidstilsynet, Produkt- og Elektrisitetsilsynet, Statens forurensningstilsyn, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon, Oljedirektoratet, Statens næringsmiddeltilsyn og Statens helsetilsyn. I tillegg nevnes en rekke myndighetsorganer som har regu-

leringsområder relatert til helse, miljø og sikkerhet som har grenseflater mot de nevnte etater. Kartleggingen omfatter bl.a. en beskrivelse av det totale regelverket på området, samt om det er uklare grenseflater, overlapping eller strukturelle uoverensstemmelser mellom ulike deler av regelverket. Videre er de ulike etatene på området beskrevet, herunder hvilket regelverk som forvaltes av den enkelte og eventuelle grenseflater, overlapping eller uoverensstemmelser mellom tilsynsmyndighetene med hensyn til organisering eller tilsyns- og håndhevingspraksis. Rapporten omfatter også en vurdering av om de ulike tilsynsmyndighetene kan sies å være hensiktsmessig organisert med hensyn til å fremme effektivitet, og et målrettet tilsyn i samsvar med de respektive regelverk, og med hensyn til å imøtekomme virksomhetenes behov for informasjon, veiledning mv. Med organisering var ment forhold som størrelse, kompetanse, sentral/lokal lokalisering, strategi og tilsynsmetoder.

Statskonsult peker i rapporten på at helse-, miljø- og sikkerhetsområdet er omfattende regulert og uoversiktlig. Imidlertid synes det ikke å være et problem at ulike krav kommer i konflikt med hverandre, eller at det er åpenbare uklarheter med hensyn til grenseflater. Problemet er at summen av krav medfører at regelverket fremstår som uoversiktlig, komplekst og omfattende. I rapporten blir det også pekt på at myndighetsapparatet er svært ulikt dimensjonert og at det er mangel på gjennomgående risikovurderinger for hele området. Videre kommer det frem at forvaltningsstrukturen fremstår som kompleks og uoversiktlig, med et stort antall etater plassert under mange departementer. Særlig på det regionale og lokale nivået er strukturen svært ulik. Det er også forskjellige styringslinjer mellom direktoratene og regionale/lokale myndigheter, noe som legger begrensninger på muligheten for samordning av tilsynet.

Statskonsult mener derfor at hovedutfordringen består i en samlet gjennomgang av reguleringer med sikte på forenkling og eventuelt sanering, samt at tilgjengelige virkemidler og ressurser utnyttes og dimensjoneres optimalt, ut fra en samlet vurdering av risikoforhold.

Flere av de problemstillinger Statskonsult peker på er det grepet tak i fra myndighetenes side. Det vises i denne forbindelse bl.a. til de samordningstiltak mellom berørte myndigheter og mellom myndigheter og parter som er nevnt under pkt. 2.6 og 2.7. Departementene og de underliggende etater er således i gang med koordinering og samordning av regelverk og tilsyn. Det pågår for øvrig omfattende regelverksforenklingsarbeider i en rekke av HMS-etatene. Disse regelverksprosjektene skal sluttføres, både for å modernisere og harmonisere regelverk på området. Dette vil også være nyttig i forhold til ytterligere forenkling av regelverket. Parallelt med det pågående regelverksarbeid er det også satt i gang en treårig nasjonal dugnad for å rydde opp i det norske forskriftsverket. Formålet med dugnaden er å utvikle et oversiktlig og brukervennlig regelverk og en mer effektiv forvaltning. Departementene skal sammen med sine underliggende etater ha ansvar for å gjennomgå forskriftene innenfor sitt ansvarsområde. Arbeidet på HMS-området sees i sammenheng med den generelle forskriftsgjennomgangen og vil i nødvendig utstrekning bli samordnet med denne.

Statskonsults rapport er sendt ut på en bred høring, slik at sentrale aktører kan komme med konstruktive innspill til ev. ytterligere tiltak enn de som allerede er nevnt. Departementet har i høringsbrevet pekt på at noen av de tema

som Statskonsult drøfter er egnet til å arbeide umiddelbart videre med. Andre problemstillinger er langt mer komplekse og krever mer langsiktige strategier og løsninger.

2.8 Departementets merknader/vurderinger

Internkontrollreformen har vært krevende, både for myndighetene og for arbeidslivet. Særlig har mange små og mellomstore virksomheter opplevd kravene om internkontroll som så kompliserte at de har vært vanskelige å gjennomføre. Det synes klart at myndighetene ved fastsettelsen av den første internkontrollforskriften (1992), la for liten vekt på den pedagogiske siden ved form og innhold i forskriften og ved presentasjon av de nye kravene. Samtidig skulle tilsynsetatene bygge opp sin egen kompetanse på internkontrollbasert tilsyn og endre sin virksomhet fra detaljtilsyn til systemrevisjoner i virksomhetene.

Som beskrevet ovenfor har det vært gjennomført en omfattende innsats i samarbeid mellom berørte myndigheter og parter for å etablere og videreføre et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomhetene. Også myndighetenes innsats for samordning på dette området har vært omfattende, både med hensyn til tilsyns- og regelverksarbeid. Det legges til grunn at internkontroll som tenkning og metode er kommet for å bli, både fordi den tydelig plasserer ansvaret for helse-, miljø og sikkerhet hos virksomhetene selv, fordi den styrker kravene til arbeidstakernes medvirkning og fordi den fremmer en optimal bruk av tilsynsmyndighetenes ressurser. Men som Statskonsult har påpekt i sin rapport «Helt stykkevis og delt?», har myndighetene allikevel store og viktige utfordringer, både med hensyn til utvikling og forenkling av regelverk og tilsyn på dette området.

På kort sikt mener departementet det kan være hensiktsmessig å følge opp de allerede planlagte og pågående regelverksprosjekter, samt intensivere arbeidet med å utvikle en felles tilsynsstrategi. På lengre sikt kan det imidlertid være nødvendig å igangsette ytterligere tiltak, både når det gjelder regelverk og tilsyn. Videre vil det være viktig å få utviklet gjennomgående risikosystemer på området. Det langsiktige arbeidet vil også eventuelt inkludere andre etater på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet. Hovedutfordringen er slik Statskonsult beskriver den, å foreta en samlet gjennomgang av reguleringer med sikte på forenkling og eventuell sanering, samt at tilgjengelige virkemidler og ressurser utnyttes og dimensjoneres optimalt ut fra en samlet vurdering av risikoforhold. Dette vil være det naturlige hovedfokus og en forutsetning for å finne frem til sammenfallende interesser og hvordan dette kan utnyttes på en hensiktsmessig måte. Videreføring av samarbeidet mellom Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet og Justisdepartementet, samt mellom Statens forurensningstilsyn, Arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Produkt- og Elektrisitetsstilsynet og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon må ta utgangspunkt i dette, og videreføres i tråd med hva som er mest hensiktsmessig og konstruktivt, både sett fra virksomhetenes og myndighetenes side.

3 Forslag til endringer i åtte lover på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet - Bakgrunn

Som nevnt foran fastsatte direktørgruppen november 1996 et felles strategidokument for økt samarbeid mellom tilsynsetatene. Strategidokumentet ledet hen til flere konkrete prosjekter. Blant disse var prosjektet om å samordne kontroll- og reaksjonsbestemmelsene i åtte lover på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet.

De åtte lovene som regulerer «Helse-, miljø- og sikkerhetsområdet» (HMS) i landbasert virksomhet, er utarbeidet av hver sine lovkomiteer på ulike tidspunkt og med bakgrunn i hver av de fem tilsynsetatenes saksfelt, behov og tradisjon. Dette har ført til ulike løsninger som man tidligere ikke har sett behov for å harmonisere, trolig fordi tilsynsmyndighetene inntil for ganske få år siden har operert og holdt seg til hver sine forvaltningsområder. Reformen på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet har imidlertid synliggjort behovet for en mer koordinert og samordnet opptreden fra tilsynsmyndighetenes side. Formålet med de foreslåtte endringene er således bedre forutsigbarhet for virksomhetene og et mer samordnet tilsyn fra myndighetenes side.

Forslaget er utarbeidet i samarbeid mellom Justisdepartementet, Miljøverndepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

4 Endringsforslag - Sammendrag

Hovedmålsettingen og begrunnelsen bak hvert enkelt av lovforslagene er å oppnå et mest mulig samordnet og konsistent regelverk for utøvelse av tilsyn på tvers av de ulike etatene. Departementene har derfor i dette lovendringsforslaget, i størst mulig grad forsøkt å sikre tilsynsetatene like hjemler for kontroll og reaksjon. At lovene gir hjemmel for de samme reaksjoner er viktig sett fra tilsynsobjektens side, ved at de i større grad opplever en samordnet og forutsigbar reaksjon fra tilsynsmyndighetene. Således legger forslagene til rette for en ensartet praksis på tvers av de ulike etatsgrensene.

Der det ikke medfører utilsiktede virkninger, har departementene i tillegg foreslått en mest mulig identisk ordlyd. Det anses som en viktig forenkling både for tilsynsetatene og tilsynsobjektene at regelverket har ens ordlyd der det materielle innholdet i bestemmelsene er likt. Det vil likevel ikke være hensiktsmessig med full språklig harmonisering på grunn av lovenes egenart. Lovene er vedtatt for å ivareta spesifikke samfunnshensyn. En for rigid samordning av ordlyden i lovene kan derfor gjøre disse for upresise i forhold til sitt formål.

Gjennomgangen av lovene har vist at det er behov for å gjøre endringer i en eller flere av lovene knyttet opp til 12 ulike forhold. Med unntak av sivilforsvarsloven, el-tilsynsloven og brannvernlovene, er det i det vesentlige tekniske endringer og klargjøringer. For sivilforsvarsloven, el-tilsynsloven og lovene på brannvernområdet foreslås det også enkelte hjemmelsutvidelser.

Forurensningsloven har allerede i dag tilsynsbestemmelser som sikrer et samordnet tilsyn. For denne loven er det foreslått relativt få endringer som gir tekstmessig helt identisk ordlyd med de øvrige lovene, da flere av endringsforslagene blant annet vil skape uklarhet eller tolkningstvil i forhold til gjeldende regler og forarbeider. Når det gjelder produktkontrollloven vil produktkontrollmyndighetene, blant annet på bakgrunn av kommende endringer som følge av internasjonale forpliktelser, på et senere tidspunkt foreta en mer helhetlig gjennomgang av eventuelle lovendringsbehov. I den forbindelse vil behovet for eventuelle ytterligere endringer av lovens bestemmelser om kontroll og reaksjon bli vurdert.

Endringsforslagene omfatter følgende enkeltforhold:

- Tilsynsetatenes rett til adgang til virksomheten og kontrollobjektet.
- Rett og plikt for kontrollobjektet eller virksomhetens ledelse til å være til stede.
- Tilsynsetatenes rett til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet.
- Tilsynsetatenes rett til å innhente prøver og lignende.
- Tilsynsetatenes plikt til å avgi rapport til virksomheten eller kontrollobjektet.
- Tilsynsetatenes rett til å kreve opplysninger fra andre offentlige myndigheter.
- Enkeltvedtak om korrigerende tiltak.
- Enkeltvedtak om tvangsmulkt.
- Enkeltvedtak som gir tilsynsmyndighetene rett til selv å utføre eller få utført korrigerende tiltak.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

- Enkeltvedtak om stansing.
- Enkeltvedtak om tilbakekalling av produkt.
- Straff.

Når det gjelder el-tilsynsloven er det foruten en samordning og tilpasning til de øvrige HMS-lovene, også foretatt redaksjonelle endringer som innebærer en modernisering av loven. Likeledes er det i brannvernloven foreslått en ny hjemmel for pålegg for beredskapstiltak ved utbygging og drift av tunneler.

5 Lovendringsforslagene med kommentarer

5.1 Generelt

For å unngå gjentakelser vil forslagene i det følgende fremstilles etter tema, da det stort sett er like endringer i de ulike tilsynslovene.

5.2 Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

5.2.1 Gjeldende rett

Som ovenfor nevnt trådte den reviderte forskriften om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (HMS-forskriften) i kraft 1. januar 1997. Forskriften er fastsatt med hjemmel i åtte HMS-lover. Disse lovene er el-tilsynsloven, sivilforsvarsloven, brannfarlighetsloven, eksplosivloven, produktkontrollloven, arbeidsmiljøloven, forurensningsloven, og brannvernloven. I alle lovene er det tatt inn konkrete bestemmelser som gir de respektive myndigheter anledning til å fastsette forskrifter om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Lovene pålegger også virksomheter med aktivitet som omfattes av de respektive lovene, plikt til å ha systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

Forskrift om helse-, miljø-, og sikkerhet er på elsikkerhetsområdet fastsatt i medhold av el-tilsynsloven § 3 jf. § 9. Lovens § 3 slår fast at Kongen anordner offentlig tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr i den utstrekning det finnes nødvendig, og lovens § 9 fastslår at Kongen bestemmer at eiere av visse anlegg selv plikter å føre tilsyn med de installasjoner som er tilknyttet vedkommende anlegg.

5.2.2 Behovet for endringer

Etter departementets oppfatning er ikke hjemmelen i el-tilsynsloven tydelig nok slik den lyder i dag. Kommunal- og regionaldepartementet finner det derfor hensiktsmessig at hjemmelen for systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i el-tilsynsloven endres slik at denne fremstår like klar og tydelig som i de andre HMS-lovene. På denne bakgrunn ønsker Kommunal- og regionaldepartementet at det i el-tilsynsloven inntas en bestemmelse etter mønster av de øvrige HMS-lovene. Dette vil også være i tråd med ønsket om et samordnet og konsistent regelverk på tilsynsområdet.

Departementet vil imidlertid presisere at dette ikke innebærer en utvidelse av el-tilsynslovens virkeområde, men kun en nærmere klargjøring av gjeldende hjemmel for systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

5.2.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

Ny § 12 femte ledd

Kongen kan gi nærmere regler om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

5.3 Kontroll

5.3.1 Tilsynsetatenes rett til adgang til virksomheten/kontrollobjektet

5.3.1.1 Gjeldende rett

Alle lovene inneholder uttrykkelig «inspeksjonshjemmel» og sikrer således tilsynsetatene adgang til virksomhetene.

Arbeidsmiljøloven § 80 nr. 1 slår fast at Arbeidstilsynet, samt sakkyndige eller granskingskommisjon som er oppnevnt i medhold av loven, til enhver tid skal ha adgang til *ethvert arbeidssted som går inn under loven eller som det er spørsmål om å bringe inn under den*. Bestemmelsen sikrer dessuten adgang til husvær som nevnt i lovens § 8, samt alle steder hvor innretninger og stoffer som nevnt i lovens §§ 17 og 18 befinner seg. *Arbeidsmiljøloven* § 80 nr. 3 pålegger tilsynspersonellet å legitimere seg og sette seg i kontakt med arbeidsgiveren og verneombudet og, om nødvendig, annet verne- og helsepersonale. Bestemmelsen sier dessuten uttrykkelig at inspeksjoner kan skje uanmeldt.

Forurensningsloven § 50 sier at forurensningsmyndigheten, når det er nødvendig for dens gjøremål etter loven, skal ha uhindret adgang til eiendom der forurensning kan oppstå eller har oppstått, eller som er eller kan bli utsatt for forurensning. Tilsvarende gjelder virksomhet som har ført til eller kan føre til avfallsproblemer.

Produktkontrollloven § 8 annet ledd sikrer tilsynsmyndigheten fri adgang til bygning, transportmiddel, lager, innretning mv. hvor produkt som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse befinner seg. Tilsvarende gjelder steder hvor det tilbys forbrukertjeneste som kan medføre helseskade.

El-tilsynsloven § 5 slår fast at Elektrisitetsilsynet til enhver tid skal ha uhindret adgang til anlegg som står under dets tilsyn.

Brannfarlighetsloven § 39 og *eksplosivloven* § 39 hjemler tilsynsmyndighetenes adgang til ethvert sted der de for utførelsen av sine tjenesteplikter finner det nødvendig å foreta undersøkelser.

Brannvernloven § 5 annet ledd gir Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern rett til å utføre inspeksjoner «på ethvert sted». I § 14 annet ledd hjemles adgang til nærmere spesifiserte kontrollobjekter. Se også § 23.

Sivilforsvarsloven § 41 fjerde ledd sikrer sivilforsvarets myndigheter adgang til eiendom for å føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltak.

5.3.1.2 Behovet for endringer

Det er svært viktig at tilsynsetatene har klar hjemmel til å kreve nødvendig adgang til kontrollobjektene. Gjeldende bestemmelser tilfredsstiller i stor grad dette behovet og anses ikke i seg selv som noe hinder for samordnet tilsyn fra tilsynsetatene.

Tilsynslovenes forskjellige virkeområde og innretning, samt «inspeksjonshjemlenes» inngripende karakter, tilsier at bestemmelsene i en viss utstrekning må tilpasses og konkretiseres i hver enkelt lov. Det vil derfor ikke bli foreslått helt like eller for generelle adgangsbestemmelser. Ordlyd og begrepsbruk bør likevel samordnes i den utstrekning dette anses hensiktsmessig.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Når det gjelder *hvortilsynsmyndighetene* skal ha adgang, er det viktig at bestemmelsene sikrer adgang til steder hvor det drives aktiviteter som omfattes av den enkelte lov, samt til produkter, installasjoner med videre som tilsynsmyndighetene skal føre kontroll med. Gjeldende bestemmelser med unntak av el-tilsynsloven synes å dekke dette behovet. I el-tilsynsloven foreslås derfor presisert at tilsynsmyndighetene også skal ha adgang til selve *virksomheten* i tillegg til anlegg. Det er videre viktig at bestemmelsene utformes slik at tilsynsmyndighetene ikke utestenges fra steder hvor *dokumentasjon* befinner seg.

Det foreslås at adgangshjemlene uttrykkelig skal si at tilsynsmyndighetene *til enhver tid* skal ha *uhindret adgang* til kontrollobjektene. Dette innebærer ingen realitetsendring ettersom gjeldende bestemmelser utvilsomt må forstås slik. Arbeidsmiljølovens regel om at inspeksjon kan skje *uannmeldt* anses unødvendig og foreslås opphevet. Den foreslåtte lovtekst må forstås slik at også uannmeldt kontroll er hjemlet. Videre menes at tilsynsmyndighetene ikke skal kunne hindres ved gjennomføringen av kontrollen. Eksempelvis kan ikke en virksomhet påberope seg interne retningslinjer om adgangsbegrensning på særskilte områder for å hindre tilsynspersonell adgang til disse.

Arbeidsmiljøloven, brannfarlighetsloven og eksplosivloven pålegger tilsynspersonellet å ta kontakt med arbeidsgiver når en virksomhet kontrolleres. Tilsvarende skal «virksomhetens ledelse» kontaktes ved kontroll etter forurensningsloven. God forvaltningsskikk tilsier at tilsynspersonellet, dersom det er mulig, tar kontakt med den kontrollen retter seg mot. Subjektet spesifiseres i hver enkelt lov alt etter hvem loven retter seg mot (arbeidsgiver, eier og så videre). I alle lovene tas inn tillegget «eller representant for denne.» Med unntaket «om mulig», menes at tilsynspersonellet skal sette seg i kontakt med den kontrollen retter seg mot dersom vedkommende er tilgjengelig. Kontrollen skal uansett kunne gjennomføres som planlagt. En slik bestemmelse, som også er i pakt med tilsynsetatenes praksis, foreslås inntatt i alle HMS-lovene. Det foreslås imidlertid ikke endringer i produktkontrollloven og forurensningsloven på dette punkt. Miljøvernmyndigheten finner presiseringen unødvendig fordi de allerede har hjemmel til å kreve nødvendig adgang til annemanns eiendom og til å komme på uannmeldt kontroll. Lovenes forskjellige virkeområde medfører imidlertid noe forskjellig begrepsbruk.

Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven, brannfarlighetsloven og eksplosivloven om at tilsynspersonellet skal sette seg i kontakt med arbeidstakernes vernerepresentanter foreslås videreført. Det synes ikke å være tilsvarende behov i de øvrige lovene.

Det foreslås at el-tilsynsloven, brannfarlighetsloven, brannvernloven og sivilforsvarsloven uttrykkelig pålegger tilsynspersonellet å legitimere seg før kontroll gjennomføres. En slik regel følger allerede av forvaltningsloven § 15, men det anses pedagogisk riktig, både overfor tilsynspersonellet og kontrollobjektene, at det sies eksplisitt i lovene at en tilsvarende legitimasjonsplikt skal gjelde.

Arbeidsmiljøloven inneholder et slikt krav i dag, og samordningshensynet taler derfor for at dette presiseres også i de øvrige lovene.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Eksplosivloven § 39 gir brannfarlighetsloven § 39 tilsvarende anvendelse. Det foreslås ingen endring i bestemmelsen i eksplosivloven; lovens § 39 «adopterer» derved endringen i brannfarlighetsloven.

5.3.1.3 Forslag til ny lovtekst m/merknader

El-tilsynsloven:

§ 5 første og annet ledd

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til anlegg og virksomhet etter loven.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med eier av eller ansvarlig for anlegg/ virksomhet eller representant for denne.

Merknad:

I forhold til gjeldende bestemmelse foreslås det som nevnt ovenfor at *virksomhet* føyes til ved siden av *anlegg*. Dette innebærer ingen realitetsendring slik gjeldende bestemmelse har vært fortolket, men klargjør at tilsynsmyndigheten skal ha adgang ikke bare til selve anlegget, men til hele virksomheten som driver dette. Adgang til virksomheter som tilbyr eller omsetter elektrisk utstyr, er ivarettatt dersom hjemmelen i § 5 blir utvidet til å omfatte virksomheter som foreslått. I første ledd foreslås det videre at «Elektrisitetstilsynet» erstattes med «tilsynsmyndigheten». Gjeldende bestemmelse inneholder ingen krav om å legitimere seg og om mulig sette seg i kontakt med eier eller ansvarlig for anlegg eller virksomhet. Annet ledd er derfor nytt.

Sivilforsvarsloven:

§ 41 nytt annet ledd

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til anlegg/virksomhet etter loven for å føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltakene. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med stedlig leder eller industrivernleder.

Merknad:

Gjeldende bestemmelse i sivilforsvarsloven § 41 hjemler adgang til «eendommen for å føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltakene». Forslaget tar ikke sikte på noen realitetsendring, men klargjør at sivilforsvarets myndigheter skal ha adgang til hele virksomheten som skal gjennomføre egenbeskyttelsestiltak.

Brannfarlighetsloven:

§ 39 nytt første ledd

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for arbeidsgiver og verneombud. Sakkyndige likestilles med tilsynsmyndighetene, jf. § 35 annet ledd.

Arbeidsmiljøloven:

Ny § 80 nr. 1

Arbeidstilsynets adgang til virksomheten.

Arbeidstilsynet og sakkyndige eller granskingskommisjon, som er oppnevnt etter denne lov, skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert arbeidssted som

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

går inn under loven eller som det er spørsmål om å bringe inn under den, til husvær som kommer inn under § 8 nr. 3 og til bygning, transportmiddel, lager, område mv. hvor maskin, tekniske innretninger og utstyr eller giftige eller helsefarlige stoffer som nevnt i §§ 17 og 18 befinner seg. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med arbeidsgiveren og verneombudet, og om nødvendig med annet verne- og helsepersonale. Verneombudet kan kreve at også annen tillitsvalgt deltar under kontrollen. I virksomheter hvor verneombud ikke er valgt, skal tilsynspersonellet sette seg i forbindelse med annen tillitsvalgt.

Merknad:

I overskriften foreslås det at «virksomheten» erstatter det mer gammelmodige «bedriften» samt at «inspeksjoner» blir fjernet. I tilsynsterminologien er inspeksjon erstattet av andre begreper som kontroll, revisjon, verifikasjon mv.

I første punktum er «fri» erstattet med «uhindret». Endringen er kun av språklig art og foretas for å samordne begrepsbruken med de øvrige HMS-lovene.

Annet punktum erstatter gjeldende § 80 nr. 3. Endringene i forhold til § 80 nr. 3 er kun av språklig art og innebærer ingen realitetsendring.

Brannvernloven:

§ 14 nytt annet ledd

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for eier/bruker av tilsynsobjektet.

Merknad:

Begrepet «tilsynsmyndigheten» innføres som nytt begrep i brannvernloven.

5.3.2 Rett/plikt for kontrollobjektets/virksomhetens ledelse til å være til stede

5.3.2.1 Gjeldende rett

Ingen av lovene sier noe om, og i hvilken utstrekning, kontrollobjektets eller virksomhetens ledelse har rett til å ha observatør til stede under kontrollen.

Ved«granskning» slår *forvaltningsloven* § 15 fast at «den forretningen angår», som hovedregel har rett til å ha vitne til stede. I henhold til § 15 tredje ledd kan unntak gjøres dersom dette ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller dersom formålet med forretningen settes i fare.

Etter Kommunal- og regionaldepartementets vurdering får forvaltningsloven § 15 anvendelse ved kontroll etter HMS-lovene. Dette kan ikke være tvilsomt, og en uttrykkelig henvisning til forvaltningsloven § 15 anses derfor som unødvendig.

El-tilsynsloven § 5 gir hjemmel til å pålegge anleggets eier eller representant for denne å være til stede under kontrollen. Tilsvarende bestemmelse finnes ikke i de andre lovene.

5.3.2.2 Behovet for endringer

I utgangspunktet har representant for kontrollobjektet en åpenbar *rett* til å være til stede under kontrollen. Selv om dette kan synes selvsagt, og også følger av forvaltningsloven § 15, mener departementet det er hensiktsmessig å slå dette fast i tilsynsregelverket.

Særlig ved verifikasjon og revisjon av virksomhetenes internkontroll, har praksis vist at tilsynsetatene til tider har behov for å gjennomføre intervju av arbeidstaker uten at arbeidsgiver eller representant for denne er til stede. Det anses som svært viktig at arbeidstaker kan uttale seg fritt til tilsynsetatene uten å måtte frykte represalier fra arbeidsgiver. Etter departementets oppfatning må derfor tilsynspersonellet, uten nærmere begrunnelse, ha anledning til å nekte arbeidsgiver å være til stede under slike intervjuer. Kommunal- og regionaldepartementet finner at unntaksbestemmelsen i forvaltningsloven § 15 tredje ledd som regel gir tilstrekkelig hjemmel for å nekte arbeidsgiver tilstedeværelse ved intervju av arbeidstaker. Av opplysningshensyn, og for å unngå eventuell tolkningstvil, blir det likevel foreslått eksplisitt i disse lovene at tilsynsmyndigheten skal kunne bestemme at retten til å være til stede likevel ikke skal gjelde. Dette kan særlig være aktuelt ved intervju av arbeidstaker. For øvrig gjelder unntaksbestemmelsene i forvaltningsloven § 15.

El-tilsynsloven gir hjemmel til å *pålegge* anleggets eier eller representant for denne å være tilstede under kontrollen. Produkt- og Elektrisitetstilsynets erfaring tilsier at hjemmelen, selv om den sjelden «kommer på spissen», er nyttig. Det er helt klart at tilsynsetatene ofte har behov for at arbeidsgiver, eier og så videre er til stede under kontrollen, for eksempel for å få eller gi nødvendig informasjon. I praksis er dette sjelden noe problem, men overfor den uvilige og helt useriøse aktør vil det kunne være hensiktsmessig å ha hjemmel til å kunne gi et formelt pålegg om dette, slik som allerede er bestemt for el-tilsynslovens vedkommende. Kommunal- og regionaldepartementet foreslår å lovfeste at den kontrollen retter seg mot har rett til, og kan pålegges, å være tilstede når kontroll gjennomføres. Forslagene har lik ordlyd, med unntak av angivelsen av hvem kontrollen retter seg mot, hvor lovenes systematikk for øvrig følges.

Pålegg om å være til stede kan være aktuelt der tilstedeværelsen er viktig for at tilsynsmyndighetene skal få nødvendig informasjon, men også for å kunne gi nødvendig veiledning eller informasjon til virksomheten. Et pålegg om å være til stede ved kontroll, eller nektelse av slik tilstedeværelse, vil være en prosessledende avgjørelse, og kan således ikke påklages etter reglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven.

5.3.2.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

§ 5 tredje ledd

Eier av eller ansvarlig for anlegg/ virksomhet eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Sivilforsvarsloven:

§ 41 nytt tredje ledd

Virksomhetens leder eller industrivernleder eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Brannfarlighetsloven:

§ 39 nytt fjerde ledd

Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Arbeidsmiljøloven:

Ny § 80 nr. 2

Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Brannvernloven:

§ 14 nytt tredje ledd

Tilsynsobjektets eier/bruker eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av leietaker, ansatt i virksomhet eller andre som ikke representerer eier/bruker eller dersom slik tilstedeværelse anses å kunne sette formålet med kontrollen i fare.

5.3.3 Tilsynsetatenes rett til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet

5.3.3.1 Gjeldende rett

Alle lovene gir tilsynsmyndighetene uttrykkelig hjemmel til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet.

Arbeidsmiljøloven § 80 nr. 2 sier at «arbeidsgiver, arbeidstaker og enhver annen som er knyttet til virksomheten, samt produsenter, leverandører og importører av tekniske innretninger, utstyr og helsefarlige stoffer, er forpliktet til å gi alle de opplysninger som anses påkrevet for utøvelsen av tilsynet.» Bestemmelsen gir dessuten hjemmel til ved forskrift å gi nærmere bestemmelser om «dokumentasjon av opplysningene».

Etter *Forurensningsloven* § 49 første ledd plikter den som har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense eller føre til avfallsproblemer, etter pålegg av forurensningsmyndigheten, å gi forurensningsmyndigheten de opplysninger som er nødvendige for dens gjøremål etter loven. Plikten gjelder «uten hinder av taushetsplikt» og kan «når særlige grunner tilsier det» også kreves av enhver som utfører arbeid for den som har opplysningsplikt som nevnt.

Produktkontrollloven § 5 første ledd slår fast at «enhver», etter pålegg fra Kongen, plikter «å gi de opplysninger som er nødvendig for gjennomføring av gjøremål etter loven.» Kongens myndighet er ved kongelig resolusjon av 5.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

august 1977 delegert til Miljøverndepartementet/Statens forurensningstilsyn og Barne- og familiedepartementet/Produkt- og Elektrisitetstilsynet.

Etter *El-tilsynsloven* § 5 er «anleggets eier eller representant for ham» forpliktet til å gi Elektrisitetstilsynet alle de opplysninger som anses påkrevd for utøvelsen av dets tilsyn.

Brannfarlighetsloven § 39 annet ledd sier at enhver som har befatning med brannfarlig vare eller vare som det er spørsmål om å bringe inn under loven, er pliktig til å gi tilsynsmyndighetene alle opplysninger som de anser påkrevet for å utøve tilsynet.

Ekspløsvloven § 39 gir bestemmelsen i brannfarlighetsloven § 39 tilsvarende anvendelse og har med andre ord en likelydende regel.

Brannvernloven § 14 tredje ledd pålegger enhver å gi den som utfører gjøremål etter loven de opplysninger som vedkommende forlanger for utførelsen av slike gjøremål.

Sivilforsvarsloven § 2 tredje ledd slår fast at enhver plikter å gi sivilforsvarets myndigheter de opplysninger de trenger for å kunne utføre sine gjøremål etter loven.

Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (HMS-forskriften) stiller konkrete krav til skriftlig dokumentasjon, jf. forskriften § 5.

5.3.3.2 Behovet for endringer

Som beskrevet ovenfor, gir alle lovene tilsynsmyndighetene sikker hjemmel til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet. Det er imidlertid mer usikkert i hvilken utstrekning eksisterende hjemler gir grunnlag for å kunne kreve at opplysningene/informasjonen blir gitt i en spesiell form eller språk dersom dette anses nødvendig. Dette vil for eksempel kunne være når opplysninger ikke er knyttet til dokumenter, slik som disketter eller lignende, eller opplysninger som blir gitt i form av utfylt skjema eller i elektronisk form. Det er nærliggende å tolke gjeldende bestemmelser slik at virksomhetene selv må kunne bestemme hvordan opplysningene skal gis, for eksempel at etterspurte opplysninger gis muntlig, i ubearbeidet form eller på et fremmed språk. Arbeidsmiljøloven, hvor det kan gis forskrift om «dokumentasjon av opplysningene,» berører denne problemstillingen eksplisitt.

Departementet mener at det er en svakhet at gjeldende regelverk, med unntak av arbeidsmiljøloven, ikke uttrykkelig hjemler tilgang til dokumentasjon, men bare til opplysninger. Både hensynet til best mulig samordnede bestemmelser og tilsynsetatenes behov for å kunne kreve verifiserte opplysninger taler for innføring av en slik hjemmel i alle lovene.

Det er videre klart at dagens teknologi gjør at informasjon ofte finnes i databaser og lignende, og ikke nødvendigvis er knyttet til dokumenter. Tilgjengelig data og teleteknologi i virksomhetene innebærer dessuten at systematisering og bearbeiding av opplysninger ofte vil være lite byrdefullt for virksomhetene. Derimot vil det kunne innebære store lettelser i tilsynsarbeidet. Opplysningshjemlene bør dessuten gi grunnlag for å kunne kreve at opplysningene blir fremlagt på et språk som ikke er alt for byrdefullt å behandle for tilsynsmyndighetene.

Departementet mener således at et effektivt tilsyn fordrer at tilsynsetatene skal ha adgang til å kreve at opplysninger blir gitt i *en spesiell form*, og foreslår at en slik bestemmelse blir inntatt i alle lovene. Eksempelvis skal tilsynsmyndighetene, når det anses nødvendig, kunne kreve å få opplysninger i systematisert form eller på et forståelig språk. Det er grunn til å understreke at hensikten ikke er å legge urimelige byrder på kontrollobjektene. Hjemmelen forutsettes brukt kun i tilfeller hvor dette faktisk er nødvendig for et fornuftig tilsyn. For eksempel må tilsynsetatene som hovedregel akseptere å få dokumentasjon på engelsk hvis det er arbeidsspråket i vedkommende virksomhet. Fordi ferdighetene i andre fremmedspråk enn engelsk er betydelig lavere i norsk forvaltning, vil tilsynsetatene om nødvendig kunne nekte dokumentasjon på andre språk og således kreve den på norsk. Internasjonale forpliktelser kan imidlertid pålegge myndighetene å godta visse fremmedspråk, og vil i tilfelle sette rammer for tilsynsetatenes handlingsfrihet på dette punkt. Forslaget legger også til rette for at tilsynsetatene kan kreve at opplysninger blir gitt i elektronisk form hvor det er hensiktsmessig og hvor det bidrar til en mer effektiv saksbehandling. Den tid som frigjøres i tilsynsetatene vil komme kontrollobjektene til gode i form av kortere saksbehandlingstid og mer effektiv utførelse av tilsynet.

Det anses videre viktig å få synliggjort at kontrollobjektet ikke kan holde tilbake nødvendige opplysninger ved å påberope seg taushetsplikt. Bestemmelsen får bare praktisk betydning for de kontrollobjekter som omfattes av annen lovbestemt taushetsplikt, for eksempel kommuner. Kommunal- og regionaldepartementet mener at de samfunnsinteresser som HMS-lovgivningen ivaretar bør veie tyngre ved innhenting av nødvendig HMS-informasjon, enn slik taushetsplikt. På denne bakgrunn foreslår departementet at bestemmelsen som i dag er fastslått i forurensningsloven og produktkontrollloven inntas i de øvrige HMS-lovene. Det understrekes at mottakerorganet naturligvis vil ha samme taushetsplikt som avgiverorganet, slik at hensynet bak taushetsplikten således blir ivaretatt utad.

Sivilforsvarsloven § 2 tredje ledd opprettholdes fordi en endring i forhold til utkastet vil innskrenke dagens bestemmelse for de ulike myndighetsorganene etter sivilforsvarsloven, det vil si Justisdepartementet, Direktoratet for sivilt beredskap, fylkesmennene, sivilforsvarskretsene og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon. Sivilforsvarslovens generelle virkeområde er videre enn de bestemmelsene som skal ivaretas gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Det vil si bestemmelsene som pålegger virksomhetene egenbeskyttelsestiltak. Loven har således behov for en noe videre hjemmel om opplysningsplikt enn de andre tilsynslovene.

5.3.3.3 Forslag til ny lovtekst m/merknader

El-tilsynsloven

§ 5 fjerde ledd

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Sivilforsvarsloven:

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§ 2 nytt tredje ledd:

Enhver plikter å gi sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten de opplysninger de trenger, uten hinder av taushetsplikt, for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Merknad:

«Tilsynsmyndigheten» foreslås inntatt i bestemmelsen ved siden av «sivilforsvarets myndigheter». Det klargjøres dessuten at opplysninger ikke kan holdes tilbake ved henvisning til taushetsplikt. Ellers er første punktum identisk med gjeldende bestemmelse om opplysningsplikt. Tilføyelsen av «tilsynsmyndigheten» viser til definisjonen i forslaget til nytt femte ledd i § 2. Sivilforsvarets myndigheter må forstås slik at det omfatter både Justisdepartementet, Direktoratet for sivilt beredskap, fylkesmennene, sivilforsvarskretsene og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon. Etter sivilforsvarsloven § 48 og kongelig resolusjon 29. november 1996 er det Næringslivets sikkerhetsorganisasjon som er pålagt å organisere og føre kontroll med egenbeskyttelsen.

Brannfarlighetsloven:

§ 39 nytt annet ledd

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Produktkontrollloven:

§ 5 første ledd

Kongen kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Arbeidsmiljøloven:

§ 82 første ledd

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Arbeidstilsynet kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Merknad:

Gjeldende bestemmelse i § 80 nr. 2 gir en konkret oppregning av hvem som har opplysningsplikt overfor Arbeidstilsynet (arbeidsgiver, arbeidstaker og så videre). Forslagets generelle form innebærer ingen stor realitetsendring, men vil eksempelvis også omfatte byggherre eller utleier som ikke driver virksomhet. Nevnte subjekter har plikter etter loven, men omfattes strengt tatt ikke av oppregningen i gjeldende bestemmelse.

Gjeldende § 80 nr. 2 annet ledd gir Kongen hjemmel til å gi «nærmere bestemmelser om dokumentasjon av opplysningene». Forskriftshjemmelen ble tilføyd i 1989. Av odelstingsproposisjon nr. 1 (1988-89) følger at bakgrunnen for bestemmelsen var at det «i praksis har vist seg å by på problemer å kreve opplysningene gitt i en spesiell form» og at Arbeidstilsynet derfor «... må akseptere at arbeidsgiver eller en annen gir opplysningene i den form han/hun selv ønsker.» Forslaget i § 82 første ledd annet punktum om at Arbeidstilsynet skal kunne «bestemme i hvilken form opplysningene gis» antas å dekke realiteten i gjeldende forskriftshjemmel, som derfor foreslås opphevet.

Forurensningsloven:

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§ 49 annet ledd

Forurensningsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Brannvernloven:

§ 14 nytt fjerde ledd

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det, og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

5.3.4 Tilsynsetatenes rett til å innhente prøver og lignende

5.3.4.1 Gjeldende rett

Produktkontrollloven § 5 gir Kongen hjemmel til å kreve at den som produserer eller importerer et produkt skal fremlegge representativ prøve av produktet eller iverksette nødvendige undersøkelser for å vurdere produktets egenskaper og virkninger. Kostnadene ved slike undersøkelser dekkes av produsent/importør med mindre det bestemmes at kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Kongens myndighet etter bestemmelsen er delegert til Miljøverndepartementet ved Statens Forurensningstilsyn og Barne- og familiedepartementet ved Produkt- og Elektrisitetstilsynet. Etter produktkontrolloven § 8 kan tilsynsmyndigheten foreta nødvendig prøvetaking av produktet og utstyr som benyttes til forbrukertjenester.

El-tilsynsloven § 11 hjemler rett til å ta stikkprøver av elektrisk utstyr uten at det offentlige må betale vederlag for utstyret. Omkostningene ved slike prøver dekkes av fabrikanter, importører eller forhandlere, dersom det viser seg at tilbudt eller omsatt utstyr ikke er forskriftsmessig.

Forurensningsloven § 51 gir forurensningsmyndigheten adgang til å kreve undersøkelser for å fastslå forurensning eller fare for forurensning, klarlegge årsak eller virkning av inntrådt forurensning og klarlegge hvordan forurensning skal motvirkes. Kostnadene dekkes av kontrollobjektet.

Arbeidsmiljøloven §§ 11 og 18 gir Direktoratet for arbeidstilsynet adgang til å kreve at arbeidsgiver eller produsent/importør leverer prøve til undersøkelse av *giftige og andre helsefarlige stoffer*, for å få fastslått stoffets farlighetsgrad. Utgifter i forbindelse med undersøkelsen dekkes av den som har plikt til å foreta denne. Tilsvarende hjemmelsbestemmelser om *tekniske innretninger og utstyr* og *produkter* finnes i lovens §§ 18 og 77 nr. 3. Arbeidsmiljøloven gir dessuten generell adgang til å pålegge arbeidsgiver å gjennomføre nødvendige målinger for å kartlegge risikoforhold i arbeidsmiljøet.

Brannfarlighetsloven § 7 gir Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern adgang til å kreve at eieren av brannfarlig vare skal foreta prøve av brannfarlig væske når det er tvil om dens flammepunkt. Det samme gjelder for varer som per definisjon ikke er brannfarlige, men som det er adgang til å bringe inn under loven, jf. lovens § 1, femte ledd. Det kan også kreves at materialer som skal bli brukt til innretninger for brannfarlig vare, samt hele innretningens konstruksjon, skal undersøkes.

Eksplisivloven § 5 gir Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern adgang til å kreve at eieren av en vare skal la foreta undersøkelse av varens egenskaper når det er behov for å avklare disse. Det samme gjelder for varer som per

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

definisjon ikke er eksplosive, men som det er adgang til å bringe inn under loven, jf. lovens § 2, siste ledd. Det kan også kreves at materialer som skal bli brukt til innretninger for eksplosiv vare, samt hele innretningens konstruksjon, skal undersøkes.

Brannvernloven har i dag ingen bestemmelser som direkte hjemler adgang til å innhente prøver, men har i § 27 bestemmelse om at visse produkter bare kan selges hvis de er godkjent av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Direktoratet er i samme bestemmelse gitt myndighet til å sette forbud mot eller påbud om bruk av et produkt eller tilbakekalle gitt godkjenning. For at dette skal kunne skje må man anta at Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern indirekte er gitt myndighet til å innhente prøver.

Sivilforsvarsloven inneholder ikke slike regler.

5.3.4.2 Behovet for endringer

Forskjellene i eksisterende hjemler kan i stor utstrekning begrunnes i reelle behovsforskjeller mellom etatene. Etter departementets oppfatning er det av denne grunn lite hensiktsmessig å samordne bestemmelsene i arbeidsmiljøloven, produktkontrollloven og forurensningsloven. Disse lovene bør derfor beholde gjeldende bestemmelser.

Brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven er lite moderne i utformingen av sine bestemmelser om adgang til prøvetaking. Retten til prøvetaking bygger på at det skal gis godkjenning og at slik godkjenning skal kunne nektes eller trekkes tilbake av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. I fremtiden vil det være behov for å kunne ta prøver av varer og produkter som anvendes innenfor det saklige virkeområdet for de tre aktuelle lovene og som ikke er godkjent av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, og som direktoratet heller aldri vil kunne forlange å få godkjent fordi disse er godkjent av tilsvarende organer i andre land. Lovene er på dette feltet ikke tilstrekkelig oppdaterte eller hensiktsmessige, og skiller seg dessuten fra de øvrige lovene som søkes harmonisert. Det presiseres at prøvetaking bare retter seg mot produkter som omfattes av de tre nevnte lover. Den foreslåtte endring medfører at henholdsvis brannfarlighetsloven § 43 annet ledd og eksplosivloven § 40 annet ledd blir overflødig. Disse bestemmelsene foreslås derfor strøket.

Departementet foreslår at det også i el-tilsynsloven tas inn en likelydende bestemmelse. Sivilforsvarsloven har ikke dette hjemmelsbehovet.

5.3.4.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

§ 11 nytt tredje ledd

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som tilbyr, omsetter, tilvirker, innfører eller markedsfører produkt, fremlegger representativ prøve av produktet eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendig for å vurdere produktets egenskaper eller virkninger. Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av produkter. Kostnadene bæres av vedkommende tilvirker eller importør, med mindre departementet bestemmer at

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Brannfarlighetsloven:

Ny § 7

Undersøkelse av brannfarlig vare, innhenting av prøver o.l.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører brannfarlig vare eller innretning o.l som nevnt i § 6 fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen, eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd bokstav a) og b), når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll.

Kostnadene etter første ledd bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Eksplisivloven:

Ny § 5

Undersøkelse av eksplosiv vare, innhenting av prøver o.l.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører eksplosiv vare eller innretning o.l., som nevnt i § 3 og § 4 fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen, eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Brannvernloven:

§ 27 nytt annet ledd

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører produkt som nevnt i første ledd fremlegger representativ prøve av produktet, eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere produktets egenskaper og egnethet. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene etter dette og foregående ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

5.3.5 Tilsynsetatenes plikt til å avgi rapport til virksomheten/ kontrollobjektet etter kontroll

5.3.5.1 Gjeldende rett

Brannfarlighetsloven § 39 og eksplosivloven § 39 pålegger tilsynsmyndighetene å gi rapport til arbeidsgiver om resultatet av inspeksjon på en arbeidsplass. Kopi av rapporten skal sendes arbeidstakernes vernerepresentanter.

Ellers pålegger ikke HMS-lovene tilsynsmyndighetene å gi tilbakemelding til virksomhetene om kontrollfunn.

5.3.5.2 Behovet for endringer

Departementet mener at god forvaltningsskikk tilsier at etatene som klar hovedregel skal gi skriftlig tilbakemelding etter kontroll. Unntak bør bare gjelde i de tilfeller det er helt upraktisk og unødvendig at slik tilbakemelding gis. Dette er også, med unntak for brannvernloven, i henhold til den praksis tilsynsetatene følger. Retningslinjer om å gi tilbakemelding etter kontroll kan reguleres ved instruks, men av hensyn til den som blir underlagt kontroll, mener departementet det er hensiktsmessig å lovfeste en slik plikt for tilsynsmyndighetene slik tilfellet i dag er i brannfarlighetsloven og eksplosivloven. Forslaget er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon.

Brannvernloven har en ordning hvorefter den som utfører brannteknisk inspeksjon (brannsyn) skal gjøre eier eller bruker oppmerksom på feil eller mangler som finnes, og skal gi den rettledning som trengs for å finne den beste måte å rette disse på. Loven stiller ikke selv noe ubetinget krav om at dette skal skje skriftlig. Slike formkrav er imidlertid meget klart hjemlet i forskrift 5. juli 1990 om brannforebyggende tiltak og brannsyn. Gitte pålegg skal i henhold til brannvernloven gis skriftlig i tråd med forvaltningslovens bestemmelser. På denne bakgrunn foreslås det ikke endringer i brannvernloven.

I de øvrige lovene foreslås at tilsynsmyndighetene pålegges å gi virksomheten skriftlig tilbakemelding etter kontroll. Slik tilbakemelding gis rutinemessig etter gjeldende praksis. Unntaket viser til kontrollformer der rapport etter kontroll ikke er praktisk, for eksempel ved kontrollaksjoner der svært mange kjøretøyer kontrolleres i forbindelse med avfallstransport, eller der svært mange virksomheter kontrolleres i forhold til enkeltstående plikter.

Bestemmelsen i brannfarlighetsloven og eksplosivloven om at verneombudet skal ha kopi av rapporten foreslås videreført. Denne regelen, som er i henhold til etablert praksis i Arbeidstilsynet, foreslås også tatt inn i arbeidsmiljøloven.

5.3.5.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

§ 5 nytt sjettede ledd

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til eier av eller ansvarlig for anlegg/ virksomhet om resultatet av kontrollen.

Sivlforsvarsloven:

§ 41 nytt femte ledd

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.

Brannfarlighetsloven:

§ 39 siste ledd

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal sendes arbeidstakernes vernerepresentant.

Produktkontrollloven:

§ 8 nytt fjerde ledd

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten utferdige skriftlig rapport om resultatet av kontrollen.

Arbeidsmiljøloven:

Ny § 80 nr. 3

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal Arbeidstilsynet gi skriftlig rapport til arbeidsgiveren om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal gis verneombudet, og om nødvendig annet verne- og helsepersonale.

Forurensningsloven:

§ 50 fjerde ledd

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal forurensningsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.

5.3.6 Tilsynsetatenes rett til å kreve opplysninger fra andre offentlige myndigheter

5.3.6.1 Gjeldende rett

Forurensningsloven § 49 annet ledd gir forurensningsmyndigheten hjemmel til å kreve nødvendige opplysninger fra andre offentlige myndigheter uten den taushetsplikt som ellers gjelder. Tilsvarende regel finnes i *produktkontrollloven § 5 første ledd*.

De andre lovene inneholder ikke bestemmelser om rett til å kreve opplysninger fra andre offentlige myndigheter. For disse vil derfor regler om taushetsplikt kunne være til hinder for å kunne kreve opplysninger overlevert. Hovedreglene om taushetsplikt finnes i forvaltningsloven § 13 og omfatter *personlige forhold og forretningshemmeligheter*.

Forvaltningsloven gir imidlertid en rekke unntak fra taushetsplikten. Det vises særlig til § 13 b nr. 5 og 6. Etter førstnevnte bestemmelse er en rekke opplysninger, som det er nødvendig å gi for å *fremme avgiverorganets oppgaver* unntatt fra taushetsplikt. § 13 b nr. 6 unntar opplysninger til påtalemyndigheten eller *vedkommende kontrollmyndighet* når det finnes ønskelig av allmenne hensyn eller forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver.

5.3.6.2 Behovet for endringer

Kommunal- og regionaldepartementet mener at for å oppnå et godt samordnet tilsyn, og derved de fordeler dette gir tilsynsobjektene og tilsynsetatene, må en ha en viss flyt av opplysninger/informasjon etatene imellom. Det ville være uheldig om sektoriseringen i forvaltningen skulle være til hinder for at tilsynsmyndigheten får de nødvendige opplysninger. Som nevnt foran gir forurens-

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

ningsloven og produktkontrollloven generell hjemmel til å kreve opplysninger fra offentlige myndigheter. Departementet foreslår at disse beholdes uendret, og at det innføres tilsvarende bestemmelse i de øvrige HMS-lovene. På denne måten skapes klarhet, og man unngår eventuell tolkningstvil i forhold til bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 følgende.

Forslaget legger opp til at det gis en hjemmel til å motta og avgi opplysninger etatene i mellom uten hinder av taushetsplikt. Opplysningsplikten omfatter de opplysninger som tilsynsmyndighetene anser som nødvendige for å kunne utføre sine oppgaver etter loven. Med «offentlige tilsynsmyndigheter» menes etater innen helse-, miljø- og sikkerhetsområdet som fører tilsyn etter forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter.

Mottakerorganet plikter naturligvis å bevare taushetsplikten utad. Tilsynsmyndigheten vil således være bundet av de samme regler som gjelder for det forvaltningsorgan som opplysningene hentes fra. Departementet finner dette så åpenbart at det ikke er nødvendig å innta uttrykkelig bestemmelse om dette.

Departementet mener bestemmelsen bør plasseres sammen med hjemmelen for å kreve opplysninger. Forslaget viser derfor til foregående ledd.

5.3.6.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

§ 5 nytt femte ledd

Opplysninger som nevnt i fjerde ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Sivilforsvarsloven:

§ 2 nytt fjerde ledd

Opplysninger som nevnt i tredje ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Brannfarlighetsloven:

§ 39 nytt tredje ledd

Opplysninger som nevnt i annet ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Arbeidsmiljøloven:

§ 82 nytt annet ledd

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Brannvernloven:

§ 14 nytt femte ledd

Opplysninger som nevnt i fjerde ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysnings-

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

plikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

5.4 Reaksjon

5.4.1 Enkeltvedtak om korrigerende tiltak

5.4.1.1 Gjeldende rett

Arbeidsmiljøloven § 77, brannfarlighetsloven § 37, eksplosivloven § 37 og brannvernloven § 5 har generell hjemmel for å gi pålegg om korrigerende tiltak (hjemler pålegg som anses nødvendige for gjennomføringen av lovene med tilhørende forskrifter).

Brannvernloven § 23 gir den som utfører brannsyn adgang til å påpeke feil og mangler og gir brannsjefen adgang til å gi skriftlige pålegg.

De øvrige lovene har et varierende antall mer eller mindre konkret utformede påleggshjemler.

Produktkontrollloven §§ 4 og 6 a gir Kongen omfattende myndighet til å fatte vedtak for å forebygge at produkt medfører helseskade eller miljøforstyrrelse, eller at forbrukertjeneste medfører helseskade. Vedtak etter § 4 skal som hovedregel gis som forskrift, men kan også fattes som enkeltvedtak.

El-tilsynsloven §§ 6, 7 og 11 gir Elektrisitetstilsynet hjemmel til å pålegge en rekke tiltak for utbedring av elektriske anlegg og utstyr.

Sivilforsvarsloven § 41 gir konkrete hjemler til å gi pålegg i forbindelse med egenbeskyttelsestiltak.

5.4.1.2 Behovet for lovendringer

Departementet mener at alle etatene i hovedsak har hjemmel til å treffe de vedtak som er nødvendige for å få gjennomført korrigerende tiltak.

Som nevnt ovenfor har fire av lovene *generelle* hjemler for dette. For arbeidsmiljøloven, brannfarlighetsloven og eksplosivloven foreslås ordlyden harmonisert uten at dette medfører noen realitetsendring. Dagens påleggsbestemmelser i brannfarlighetsloven og eksplosivloven inneholder en veiledningsplikt for Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern som ikke foreslås videreført i lovbestemmelsene. Departementet mener tilsvarende plikt er vel ivaretatt i forvaltningsloven.

For el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven foreslås innført en generell hjemmel til å fatte enkeltvedtak. Ordlyden harmoniseres med ovennevnte. Hjemmelsutvidelsen vil først og fremst bety en klargjøring av hjemmelsgrunnlaget for å gi pålegg om korrigerende tiltak. For sivilforsvarsloven er det imidlertid grunn til å tro at endringen vil medføre «videre» pålegg enn det som blir gitt i dag, for eksempel i forbindelse med internkontroll.

Brannvernloven er annerledes bygget opp, men bør ut fra tilsynsmyndighetens arbeidsform beholdes som den er. Full harmonisering med de andre lovene blir svært komplisert og vil måtte medføre systemendring av loven. Brannvernlovens generelle påleggshjemmel foreslås derfor beholdt uendret. Det samme gjelder med brannsynsordningen etter § 23.

5.4.1.3 Forslag til ny lovtekst m/merknader

El-tilsynsloven:

§ 6 nytt første ledd

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført.

Sivilforsvarsloven:

§ 41 nytt fjerde ledd

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Brannfarlighetsloven:

§ 37 nytt fjerde ledd

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Eksplisivloven:

§ 37 nytt fjerde ledd

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Arbeidsmiljøloven:

§ 77 nr. 1

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Merknad:

Gjeldende tredje ledd om klageadgang, klagefrist og så videre er kun en gjentakelse av tilsvarende bestemmelser i forvaltningsloven, og anses unødvendig å beholde i loven. Av samme grunn foreslås å ta bort bestemmelsen i annet ledd om at pålegg skal gis *skriftlig*. Skriftlighetskravet følger direkte av forvaltningsloven. Bestemmelsen om at frist kan utelates ved overhengende fare flyttes fra § 77 nr. 2, men innebærer ingen realitetsendring.

5.4.2 Enkeltvedtak om tvangsmulkt

5.4.2.1 Gjeldende rett

Bestemmelser om tvangsmulkt/gebyr finnes i arbeidsmiljøloven, brannvernloven, produktkontrollloven, forurensningsloven og el-tilsynsloven. Brannfarlighetsloven, eksplosivloven og sivilforsvarsloven har ikke slike virkemidler.

Gjeldende bestemmelser er forskjellig utformet og har forskjellig rekkevidde.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Arbeidsmiljøloven § 78 og brannvernloven § 39 hjemler vedtak om tvangsmulkt når frist for gjennomføring av pålegg er oversittet. *Produktkontrollloven § 13* hjemler vedtak om tvangsmulkt ved «overtredelse av vilkår, påbud eller forbud».

Forurensningsloven § 73 gir grunnlag for vedtak om forurensningsgebyr. Gebyret kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget, og begynner å løpe dersom frist for retting av forholdet oversittes. Gebyr kan også fastsettes på forhånd og løper i tilfelle fra eventuell overtredelse tar til.

El-tilsynsloven § 13 gir en svært begrenset forskriftshjemmel hvorefter det kan bestemmes at fabrikanter, importører eller forhandlere kan ilegges gebyr for overtredelse av lovens regler om registrering.

Brannvernloven gir bare grunnlag for vedtak om løpende mulkt. Arbeidsmiljøloven og forurensningsloven gir dessuten grunnlag for engangsmulkt/gebyr. Produktkontrollloven og el-tilsynsloven sier ikke noe om dette, men tvangsmulkt etter produktkontrollloven praktiseres både som løpende- og engangsmulkt. Alle bestemmelsene slår fast at mulkten/gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg, og med unntak av el-tilsynsloven at ilagt mulkt/gebyr kan frafalles. Bare arbeidsmiljølovens bestemmelse gir føringer om størrelse på fastsatt mulkt.

Lovene opererer med forskjellig terminologi («mulkt» og «gebyr»). «Gebyr» benyttes også om kontrollgebyrene og konsesjonsbehandlingsgebyrene. Dette er imidlertid ikke reaksjonsmidler.

5.4.2.2 Behovet for endringer

Kommunal- og regionaldepartementet mener det er viktig at *alle* HMS-lovene gir anledning til å benytte et økonomisk pressmiddel for å sikre etterlevelse av regelverket. Etter all sannsynlighet er trussel om bruk av tvangsmulkt mer effektivt enn pålegg alene. Et vedtak om tvangsmulkt har nådd sin hensikt dersom tvangsmulkt ikke påløper, idet de påpekte forhold vil bli rettet før fristen. Det oppleves som lite konsistent at fire av HMS-lovene, brannfarlighetsloven, eksplosivloven, sivilforsvarsloven og til dels el-tilsynsloven i dag mangler et slikt virkemiddel. Den manglende harmonisering gjør det mulig for kontrollobjektene å prioritere oppfyllelse av pålegg fra myndigheter som har de kraftigste reaksjonsmidlene. Sett fra myndighetenes side er en slik virkning utilsiktet. Det foreslås derfor at alle HMS-lovene får bestemmelse om tvangsmulkt.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvernns sterkeste virkemiddel etter brannfarlighetsloven og eksplosivloven, er adgangen til å utferdige forelegg mot visse ulovlige aktiviteter. De to lovene hjemler ingen adgang til å ilegge tvangsmulkt, og er således helt i utakt med de fleste andre HMS-lovene. Brannvernloven hjemler også adgang til å utferdige forelegg, men har i tillegg hjemmel til å ilegge tvangsmulkt. Direktoratet for brann og eksplosjonsvern som forvalter alle de tre nevnte lovene administrerer derfor to ulike ordninger. Det er ønskelig at HMS-lovene harmoniseres på en slik måte at alle lovene hjemler like reaksjonsmidler. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det innføres bestemmelser om tvangsmulkt i brannfarlighetsloven, eksplosivloven, el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven. I tillegg til at lovene i størst mulig

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

grad bør ha de samme reaksjonsmidlene, bør man også tilstrebe en lik ordlyd der det er mulig.

Det synes derfor lite rasjonelt begrunnet at gjeldende bestemmelser om tvangsmulkt/gebyr har forskjellig utforming. På denne bakgrunn foreslår Kommunal- og regionaldepartementet at tilsynslovene får likelydende tvangsmulktbestemmelse.

Forurensningslovens gjeldende bestemmelser om forurensningsgebyr dekker fullt ut de bestemmelser om tvangsmulkt som foreslås inntatt i de andre lovene. Det foreslås derfor ingen endring i forurensningsloven § 73 utover det at begrepet «forurensningsgebyr» endres til «tvangsmulkt». Også produktkontrollovens gjeldende bestemmelser om tvangsmulkt dekker de bestemmelser om tvangsmulkt som foreslås inntatt i de andre lovene. Barne- og familiedepartementet og Miljøverndepartementet foreslår derfor ingen endring av produktkontrolloven § 13.

Begrepet «tvangsmulkt» foretrekkes fremfor «gebyr» ettersom eksisterende bestemmelser, med unntak av forurensningsloven, bruker begrepet «tvangsmulkt». «Gebyr» kan dessuten forveksles med kontroll- og konseksjonsgebyrer.

Det nye forslaget legger til rette for at både engangs- og løpende mulkt kan benyttes. Arbeidsmiljøloven og forurensningsloven gir i dag uttrykkelig hjemmel for engangsmulkt/-gebyr. Etter gjeldende praksis skal engangsmulkt etter arbeidsmiljøloven benyttes når det er særlig påkrevd at pålegget oppfylles innen fristen.

Det er to forvaltningsnivåer etter brannvernloven, eksplosivloven og brannfarlighetsloven; -kommunen/brannsjefen og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Både den aktuelle kommunen og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan etter den foreslåtte tekst ilegge tvangsmulkt, mens myndighet til å frafalle tvangsmulkt forbeholdes direktoratet.

Pålegg om tvangsmulkt kan enten gis sammen med primærvedtaket eller i eget vedtak i ettertid. Videre fremgår det av lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdelsesloven) § 7-2 bokstav d at en beslutning om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Det er således unødvendig å presisere dette i de enkelte særlovene. Tvangsmulkten skal utmåles i forhold til kostnadene ved å gjennomføre det pålegg som er gitt, og minst settes så høyt at det blir ulønnsomt å bryte loven.

Videre gir gjeldende bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 78 i femte ledd hjemmel for å gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt. Slike forskrifter er gitt ved kongelig resolusjon av 3. juni 1977. Utover å gjengi de materielle bestemmelser som følger av loven, gir forskriftene administrative føringer overfor Direktoratet for arbeidstilsynet som er unødvendig å fastsette ved forskrift. Bestemmelsene om tvangsmulkt i de øvrige HMS-lovene har ikke tilsvarende forskriftshjemmel. Samordningshensyn tilsier derfor at bestemmelsen i arbeidsmiljøloven oppheves.

Registrering av elektriske produkter som vilkår for salg i Norge er ikke lenger en eksisterende ordning etter at EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. På denne bakgrunn foreslår Kommunal- og regionaldepartementet at ordningen som hjemles i nåværende § 13 i el-tilsynsloven oppheves.

5.4.2.3 Forslag til ny lovtekst m/merknader

El-tilsynsloven:

Ny § 13

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Merknad:

Bestemmelsen om tvangsmulkt er ny og vil lette gjennomføringen av bestemmelsene i loven ved å gi myndighetene et fleksibelt sanksjonsmiddel mot brudd på lov, forskrift og vedtak fattet med hjemmel i disse.

Tilsynsmyndigheten har i dagens § 13 kun en begrenset hjemmel til å fatte vedtak om engangsgebyr. Den foreslåtte bestemmelse om tvangsmulkt vil således gi tilsynsmyndighetene hjemmel for også å kunne ilegge løpende tvangsmulkt.

Dersom det er overhengende fare for menneskeliv, er ikke tvangsmulkt noe alternativ til stansing jf. el-tilsynslovens § 6. Tvangsmulkten bør da eventuelt komme i tillegg til stansing i slike tilfeller. Tvangsmulkt bør ilegges den som er ansvarlig for at elektriske anlegg og utstyr er i tråd med gjeldende regelverk. Departementet antar også at det vil være hensiktsmessig at både eiere og virksomheter som benytter anlegg og utstyr kan ilegges tvangsmulkt. Departementet antar dog at mulkten i hovedsak bør rette seg mot eieren.

Sivilforsvarsloven:

Ny § 43

I pålegg etter loven her kan sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Brannfarlighetsloven:

Ny § 45

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Eksplosivloven:

Ny § 42

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Arbeidsmiljøloven:

§ 78

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for arbeidstilsynet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Forurensningsloven:

§ 73

For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan forurensningsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Mulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som forurensningsmyndigheten har fastsatt. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at forurensningsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at det forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Forurensningsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Merknad:

Uttrykket forurensningsgebyr er byttet ut med tvangsmulkt, uten at det innebærer noen realitetsendring. I likhet med gjeldende bestemmelse om forurensningsgebyr, gjøres det derfor klart at ilagt tvangsmulkt skal gå til staten.

Brannvernloven:

Ny § 39

Tvangsmulkt

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfyllding av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

5.4.3 Enkeltvedtak som gir tilsynsmyndigheten rett til selv å utføre/få utført korrigerende tiltak

5.4.3.1 Gjeldende rett

Med unntak av arbeidsmiljøloven, gir alle lovene tilsynsmyndigheten rett til å utføre/få utført korrigerende tiltak i nærmere angitte situasjoner. Bestemmelsene om «tvangsgjennomføring» blir i praksis sjelden benyttet, men foruten å gi en nyttig signaleffekt, anses hjemlene som helt nødvendige når korrigerende tiltak må gjennomføres som vernetiltak.

Brannfarlighetsloven § 45, eksplosivloven § 42 og brannvernloven 37 hjemler rett til å utferdige forelegg. Forelegg slik lovene omtaler det, er et påbud om å etterkomme et allerede gitt pålegg. Forelegget krever en formell prosedyre før pålegget kan iverksettes. I fortsettelsen av foreleggsprosedyren gis tilsynsmyndighetene adgang til selv å besørge de nødvendige tiltak utført på eierens eller brukerens regning. Tilsynsmyndighetene har på visse vilkår adgang til å få tvangsgjennomført gitte pålegg når det dreier seg om forhold som medfører overhengende fare for brann eller eksplosjon.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

I *produktkontrollloven* § 6 a fjerde ledd gis tilsynsmyndigheten hjemmel til å iverksette tiltak etter bestemmelsens annet og tredje ledd. Kostnaden ved tiltaket kan kreves refundert av den som kunne ha fått pålegg om slikt tiltak.

Etter *el-tilsynsloven* § 7 nr. 3 gis Elektrisitetstilsynet hjemmel til, for eiers regning å besørge utført pålegg gitt av Elektrisitetstilsynet, som ikke etterkommes uoppholdelig. Bestemmelsen er begrenset til å gjelde elektrisk anlegg og omfatter dermed ikke elektrisk utstyr. En tilsvarende bestemmelse foreligger ikke for elektrisk utstyr.

Sivilforsvarsloven § 43 gir rett til å få utført korrigerende pålegg om egenbeskyttelsestiltak for eier eller brukers regning.

5.4.3.2 Behovet for endringer

Tvangsgjennomføring er ikke et praktisk virkemiddel i forhold til Arbeidstilsynets arbeidsfelt. Arbeidsmiljøloven har som formål å beskytte arbeidstakere; i en faresituasjon vil dette oppnås ved et påbud om å avbryte arbeidet inn-til tilfredsstillende sikringstiltak er iverksatt. Arbeidsmiljøloven trenger derfor ikke hjemmel for tvangsgjennomføring av tiltak.

Brannfarlighetsloven og eksplosivloven har i dag identiske bestemmelser. For å kunne utføre eller få utført korrigerende tiltak på tilsynsobjektets regning, må man enten ha en rettskraftig dom eller likestilt forelegg. Brannvernloven har nesten tilsvarende bestemmelser. Av hensyn til den som får pålegget, mener Kommunal- og regionaldepartementet det er grunn til å opprettholde foreleggsprosedyren i brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven. Dette sikrer at den som har fått et pålegg får reell mulighet til å overprøve dette rettslig dersom vedkommende har innsigelser. Samme hensyn taler for å innføre foreleggsinstituttet i el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven. Slik legges forholdene til rette for at også disse lovene kan innføre bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse uten at det går på bekostning av muligheten for rettslig overprøving av pålegget, som nevnt ovenfor. Den som får et forelegg fra tilsynsmyndighetene rettet mot seg, har en frist på 30 dager etter forkynnelsen av forelegget til å reise søksmål dersom vedkommende mener at forelegget er rettsstridig. Dersom søksmål ikke blir reist innen denne fristen, vil forelegget være tvangsgrunnlag uten dom eller kjennelse etter lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdesloven) § 13-14. Departementet vil spesielt bemerke at det som omtales som forelegg i denne sammenheng er et skriftlig påbud om å etterkomme et allerede gitt pålegg, og må ikke forveksles med forelegg i strafferettslig forstand.

Departementet foreslår et samordnet forslag for brannfarlighetsloven, eksplosivloven, brannvernloven, sivilforsvarsloven og el-tilsynsloven etter mønster av tilsvarende bestemmelse i lov 14. juni 1985 nr. 77 (plan- og bygningsloven). For brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven medfører ikke forslaget noen realitetsendringer. Da el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven ikke har tilsvarende regler i dag, vil forslaget innebære en utvidelse i forhold til gjeldende rett. Forslaget legger til rette for en samordnet praksis i forbindelse med gjennomføring av pålegg. I brannvernloven er eksisterende § 38 første ledd siste setning beholdt uendret.

I bestemmelsene er det videre foreslått at tilsynsmyndighetene ved overhengende fare skal ha mulighet til direkte tvangsgjennomføring av et gitt pålegg etter reglene i tvangfullbyrdelsesloven § 13-14, uten at det er nødvendig med rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg. Dette er i tråd med gjeldende bestemmelser i brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven. Slik adgang vil tilsynsmyndighetene allerede i en viss utstrekning ha etter alminnelige nødrettsbetraktninger. Det er likevel naturlig med en særlig hjemmel fordi det kan være tvilsomt om alminnelige nødrettsbetraktninger rekker langt nok i forhold til myndighetenes behov for snarlig inngripen i farlige situasjoner. Dette kan også være tilfelle der den farlige situasjonen trekker ut i tid og myndighetenes inngrep etter hvert vil bære mer preg av et forebyggende tiltak.

5.4.3.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

Ny § 6 a

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 6 b

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Sivilforsvarsloven:

Ny § 43 a

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 43 b

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangfullbyrdelsesloven § 13-14.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Brannfarlighetsloven:

Ny § 46

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 46 a

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Eksplisivloven:

Ny § 43

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 43 a

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Brannvernloven

§ 37 nytt første, annet og tredje ledd

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Forelegg kan ikke påklages.

§ 38 nytt første og annet ledd

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangfullbyrdsloven § 13-14. Myndighet til å la slike tiltak utføre gjelder likevel ikke personell i brannvesenet og feiervesenet.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangfullbyrdsloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

5.4.4 Enkeltvedtak om stansing

5.4.4.1 Gjeldende rett

Stansing som virkemiddel kan dels benyttes som akutt vernetiltak, dels som pressmiddel for å sikre at pålegg blir etterkommet.

Etter *arbeidsmiljøloven* § 77 nr. 2 første ledd skal Arbeidstilsynet, dersom det finnes nødvendig for å verne arbeidstakernes liv eller helse, gi pålegg om at virksomheten eller del av denne stanses inntil tilfredsstillende vernetiltak er iverksatt. Arbeidstilsynet fatter årlig flere hundre vedtak om stansing hjemlet i bestemmelsen. *Arbeidsmiljøloven* § 77 nr. 2 annet ledd gir Arbeidstilsynet rett til, helt eller delvis, å stanse virksomheten dersom frist til å utføre pålegg oversittes. Bestemmelsen benyttes sjelden i praksis, og er som regel subsidiær i forhold til tvangsmulkt. Det vil si i tilfeller hvor vedtak om tvangsmulkt ikke rekker til for å få pålegg etterkommet.

El-tilsynsloven § 7 nr. 1 gir Elektrisitetstilsynet hjemmel til straks å stanse driften av et elektrisk anlegg dersom anlegget «frembyr fare for menneskeliv eller for skade på eiendom», eller dersom Elektrisitetstilsynet ikke får adgang til anlegget. Etter lovens § 11 andre ledd kan Elektrisitetstilsynet gi pålegg om straks å stanse tilbud og omsetning av elektrisk utstyr dersom dette kan medføre fare for menneskeliv eller skade på eiendom.

Brannfarlighetsloven § 45, *eksplosivloven* § 42 og *brannvernloven* § 37 hjemler rett til å utferdige *forelegg* med pålegg blant annet om at ulovlig virksomhet skal stanses.

Pålegg om stansing kan i dag gjennomføres etter *forurensningsloven* § 7 fjerde ledd, der blant annet pålegget kan gå ut på å stanse den forurensende virksomhet inntil forurensningsbegrensende tiltak er gjennomført. Etter samme lovs § 74 har man i dag hjemmel til iverksetting (for eksempel stansing) hvis pålegg ikke etterkommes, eller hvis stansing er nødvendig uten at pålegg er gitt.

Sivilforsvarsloven inneholder ikke regler om stansing.

5.4.4.2 Behovet for endringer

Som foran nevnt har HMS-lovene, med unntak av produktkontrollloven, el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven, hjemler for å kunne gjøre vedtak om stans av virksomhet. Etter departementets oppfatning tilsier verken behov eller innretning i el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven at disse to lovene skal stilles annerledes enn de øvrige HMS-lovene på dette punkt. Departementet mener at det også i disse lovene bør inntas hjemler som gir adgang til stans av virksomhet.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Kommunal- og regionaldepartementet finner det hensiktsmessig at det i HMS-lovene i størst mulig utstrekning innføres like og generelt utformede hjemler om stansing. De vel utprøvde bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 77 nr. 2 synes velegnet som mønster for dette. Det vil si at HMS-lovene med unntak av produktkontrollloven gir tilsynsetatene uttrykkelig hjemmel til å fatte vedtak om stans av virksomhet, både som akutt vernetiltak («nødstilfellene») og som pressmiddel for å få gjennomført pålegg.

For arbeidsmiljøloven vil et slikt samordnet forslag kun medføre redaksjonelle endringer.

Det presiseres at på grunn av virkemiddelets inngripende karakter, skal stansing som pressmiddel som hovedregel benyttes sekundært i forhold til tvangsmulkt. Retningslinjer om bruk av stansing bør imidlertid fastsettes i styrende dokumenter fra departementet til etatene fremfor å lovfestes.

5.4.4.3 Forslag til ny lovtekst m/merknader

El-tilsynsloven:

Ny § 6 annet og tredje ledd

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten og/eller anlegget inntil pålegg er utført.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten foreta stansing selv om pålegg ikke er gitt.

Merknad:

Den foreslåtte bestemmelse innebærer en utvidelse av virkeområdet ved at det nå gis hjemmel til å stanse også virksomhet. Bestemmelsen vil både regulere elektriske anlegg og elektrisk utstyr. Adgangen til å stanse en virksomhet er forbeholdt Produkt- og Elektrisitetstilsynet. Et elektrisk *anlegg* kan imidlertid også stanses av det lokale elektrisitetstilsyn. Dette følger av el-tilsynsloven § 9.

Sivilforsvarsloven:

§ 43 nytt syvende ledd

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

Merknad:

Forslaget innebærer et nytt administrativt virkemiddel i sivilforsvarsloven.

Med overhengende fare menes forhold som ikke kan rettes opp på stedet og som kan medføre skade på personer og/eller materielle verdier. Videre er det kun «tilsynsmyndigheten» som kan nytte stansing ved overhengende fare, se merknad til ny § 2 tredje ledd og forslaget til § 2 nytt femte ledd.

Brannfarlighetsloven:

§ 37 nytt siste ledd

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

Eksplisivloven:

§ 37 nytt siste ledd

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

Arbeidsmiljøloven:

§ 77 nr. 2

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan Arbeidstilsynet helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

Merknad:

Bestemmelsen er omredigert og innebærer ingen realitetsendring. Stansing etter annet punktum skal benyttes når dette er nødvendig for å verne arbeidstakernes liv eller helse, jf. også gjeldende bestemmelse i § 77 nr. 2 første ledd.

Brannvernloven:

§ 23 nytt tredje ledd

Dersom brannsjefen har utferdiget skriftlig pålegg som ikke oppfylles innen fristen kan kommunestyret helt eller delvis forby bruken av vedkommende bygning, område mv. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten forby bruken av vedkommende bygning, område mv. selv om pålegg ikke er gitt.

Merknad:

Forslaget innebærer et nytt virkemiddel i brannvernloven. «Stansing av virksomhet» passer ikke som begrep i brannvernloven. Derfor benyttes i stedet betegnelsen «forby bruk».

5.4.5 Enkeltvedtak om tilbakekall av produkt

5.4.5.1 Gjeldende rett

Etter arbeidsmiljøloven § 77 nr.3 kan Direktoratet for arbeidstilsynet gi pålegg om tilbakekall av produkt, rettet mot den som leverer eller markedsfører dette.

I produktkontrollloven § 6 a er det i dag hjemmel til å kreve at den som tilvirker, innfører m.m. et produkt, tilbakekaller produktet fra bruker eller distributør dersom det foreligger en uakseptabel risiko for at produktet medfører helseskade eller miljøforstyrrelse som nevnt i lovens § 1.

El-tilsynsloven § 11 annet ledd gir blant annet hjemmel til å tilbakekalle elektrisk utstyr som «frembyr fare for menneskeliv eller for skade på eiendom».

Brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven åpner adgang til å sette forbud mot produkt. Det forutsettes i disse lovene at tilsynsmyndighetene kan fatte vedtak om at produkter ikke gis godkjenning.

5.4.5.2 Behovet for endringer

Arbeidsmiljøloven § 77 nr. 3 er nylig endret på dette punkt. Departementet anser det således ikke som hensiktsmessig å foreslå ytterligere endringer i denne.

I el-tilsynsloven vil tilbakekall av produkter nå omfattes av utkastets § 6 annet ledd, ved at bestemmelsen også omfatter elektrisk utstyr.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

For Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern er det ønskelig å få modernisert brannfarlighetsloven, eksplosivloven og brannvernloven på dette området. Problemstillingen er beskrevet foran under behovet for endringer vedrørende prøvetaking. De tre lovene er ikke tilstrekkelig oppdatert og det er også viktig å få bestemmelsene harmonisert med de øvrige tilsynslovene. Det presiseres at tilbakekall av produkt bare retter seg mot produkter som omfattes av de tre nevnte lover.

De øvrige lovene har ikke dette hjemmelsbehovet.

5.4.5.3 Forslag til lovendringer

Brannfarlighetsloven:

§ 8 nytt sjette ledd

Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Eksplosivloven:

§ 7 nytt sjette ledd

Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører varen eller innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Brannvernloven:

Tilføyelse til § 27 første ledd

Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak.

5.4.6 Straff

5.4.6.1 Gjeldende rett

Alle lovene er straffesanksjonert. Skyldkravet er som regel uaktsomhet. Strafferammen varierer. El-tilsynsloven hjemler bare bøtestraff, mens overtredelse av forurensningsloven kan straffes med inntil 5 års fengsel. Det er også forskjeller med hensyn til om det straffbare forhold skal regnes som forbrytelse eller forseelse. Straffeloven § 2 bestemmer at straffebestemmelser i spesiallovgivningen med strafferamme over 3 måneders fengsel skal anses som forbrytelse, med mindre loven selv bestemmer noe annet. Sivilforsvarsloven og arbeidsmiljøloven har høyere strafferamme enn 3 måneder, men lovene bestemmer selv at straffebrudd skal anses som forseelse. Straffbart brudd på forurensningsloven regnes dels som forbrytelse, dels som forseelse.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Straffesubjekt er også noe forskjellig. Arbeidsmiljøloven er eksempelvis alene med særlig straffebestemmelse for hindring av offentlig myndighet. Også med hensyn til påtalebegjæring er det enkelte forskjeller.

5.4.6.2 Behov for endringer

Ulikhetene i lovbestemmelsene anses ikke som noe vesentlig hinder for samordnet tilsyn. Ulik anmeldelsespraksis etatene imellom kan imidlertid medføre at tilsynsobjektene opplever dette annerledes. Lik anmeldelsespraksis må gjennomføres ved samordning av tilsynspraksis og kan neppe i seg selv oppnås ved å samordne straffebestemmelsene i de ulike lovene.

De store forskjellene i utforming av straffebestemmelsene og strafferammer, tilsier imidlertid at det kan være behov for å samordne bestemmelsene noe. Eksempelvis synes det lite rasjonelt at forurensningskriminalitet kan straffes med inntil fem års fengsel, mens straffbart brudd mot el-tilsynsloven ikke hjemler fengselsstraff.

Kommunal- og regionaldepartementet mener at alle HMS-lovene bør få inn en bestemmelse om straffeansvar for å hindre offentlig myndighet, etter mønster av arbeidsmiljøloven § 89. Denne bestemmelsen går noe lenger enn tilsvarende straffebud i straffeloven og gir også en klar signalvirkning overfor kontrollobjektene.

I likhet med gjeldende bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 89, vil de foreslåtte bestemmelsene ramme både forsettlig og uaktsom overtredelse.

5.4.6.3 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

§ 14 nytt tredje ledd

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Sivilforsvarsloven

§ 62 nytt tredje ledd

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Brannfarlighetsloven:

§ 44 nytt annet ledd

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Eksplisivloven

§ 41 nytt annet ledd

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

ger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Brannvernloven

§ 36 nytt annet ledd

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

5.5 Øvrige endringer

I forbindelse med samordningsarbeidet har Kommunal- og regionaldepartementet sett behov for også å gjøre enkelte endringer i regelverket som ikke ligger innenfor bestemmelsene om kontroll og reaksjon. Det fremmes forslag til redaksjonelle endringer i el-tilsynsloven. Videre foreslår departementet å gi en klar hjemmel til å pålegge eiere av tunneler og eventuelt andre objekter, som utgjør en ekstraordinær risiko i en kommune, å bidra til oppgradering av brannvesenet.

5.5.1 Endringer i el-tilsynsloven

På bakgrunn av at reaksjonsbestemmelsene i de ulike tilsynslovene samordnes, vil det være nødvendig med ytterligere omredigering av el-tilsynsloven. Dette for å beholde de grunnleggende sikkerhetskravene til elektriske anlegg og utstyr som til nå har fremgått av hver enkelt reaksjonsbestemmelse i denne loven. De grunnleggende sikkerhetskravene vil nå fremgå av §§ 2 og 10. Dette medfører imidlertid ingen realitetsendringer i forhold til gjeldende rett.

I alle bestemmelser hvor «Elektrisitetstilsynet» nevnes er dette gjennomgående skiftet ut med tilsynsmyndigheten. Dette gjelder §§ 4, 5, 6, 7, 11 og 13. I §§ 3 og 9 er «Elektrisitetstilsynet» skiftet ut med «Produkt- og Elektrisitetstilsynet», som er dagens navn på etaten. At etatens fulle navn benyttes i §§ 3 og 9 er blant annet gjort for å klargjøre forholdet til det lokale elektrisitetstilsyn.

I bestemmelser hvor betegnelsen «det stedlige tilsyn» er nevnt, skiftes dette ut med dagens betegnelse som er «det lokale elektrisitetstilsyn». Dette gjelder §§ 9 og 11.

Kommunal- og regionaldepartementet har videre opphevet § 10 tredje ledd, om at prøveanstalten for godkjenning kan kreve vederlag. Ordningen med godkjenning av elektriske produkter er opphørt i og med EØS-avtalen. Bestemmelsene er således helt uten materiell betydning, og bør oppheves.

El-tilsynsloven er bygget opp etter skillet mellom elektriske anlegg og elektrisk utstyr. I forbindelse med samordningen har vi imidlertid valgt å innta en fellesbestemmelse i utkastets § 6 som regulerer både elektriske anlegg og elektrisk utstyr. Dette er for øvrig presisert i punkt 5.4.4.3.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider for tiden med et nytt avgiftsregulativ for Produkt- og Elektrisitetstilsynet. For å klargjøre hjemmelen for en forskrift om dette, har departementet i § 4 første ledd presisert ordlyden noe. Endringen klargjør at tilsynsmyndigheten kan ta gebyr eller avgift for tilsyn også mot elektriske produkter.

Videre er Kommunal- og regionaldepartementet i ferd med å legge om autorisasjonsordningen for elektroinstallasjonsvirksomheter fra å være en lokal autorisasjon innenfor det enkelte elektrisitetsverks forsyningsområde til å bli en landsdekkende ordning. Registeret vil bli bygget opp av Produkt- og Elektrisitetstilsynet og vil ved hjelp av internett-teknologi bli tilgjengelig for det lokale elektrisitetstilsyn over hele landet. Dette vil gjøre det lettere for de lokale elektrisitetstilsyn å føre tilsyn med virksomhetene. Virksomhetene på sin side vil ikke lenger kunne flytte sin virksomhet fra landsdel til landsdel dersom de fratas autorisasjonen, slik de nå har kunnet gjøre.

Kommunal- og regionaldepartementet fremmer på denne bakgrunn forslag om hjemmel i tilsynsloven til å kunne fastsette forskrifter om avgift for registrering og autorisasjon.

5.5.1.1 Forslag til ny lovtekst

El-tilsynsloven:

Endret § 4 første ledd

For myndighetenes tilsyn etter denne loven erlegges avgift til staten etter forskrift fastsatt av Kongen. I forskriften inntas bestemmelse om når og av hvem denne avgift skal erlegges.

El-tilsynsloven:

Ny § 12 fjerde ledd

Kongen kan gi nærmere regler om registrering og autorisasjon av virksomheter som faller inn under denne lov, samt regler om avgift for registrering og autorisasjon av disse virksomhetene.

5.5.2 Endringer i brannvernloven

Brannvernloven § 25 nytt annet ledd tar sikte på å gi en klar hjemmel for å kreve at eiere av vegtunneler i særlige tilfeller kan pålegges enten selv å etablere egnet beredskap, eller å bidra økonomisk til den utrustning av brannvesenet som er nødvendig på grunn av den særegne utfordring som en brann i en vegtunnel utgjør.

Tunneler faller inn under brannvernlovens bestemmelser om særskilte brannobjekter med krav til tekniske og organisatoriske tiltak i objektet.

En del objekter, slike som vegtunneler, har sentrale samfunnsmessige funksjoner som rekker langt ut over hva som dekker behovene i den aktuelle kommunen. Disse kan i tillegg representere en risiko som er langt alvorligere enn hva som ellers er vanlig i kommunen. De fleste virksomheter over bakken med ekstraordinær risiko vil normalt ha krav til egenbeskyttelse gjennom industrivernbestemmelsene, eller gjennom vilkår knyttet til aktuelle tillatelser. Dette har ikke vært gjennomført for vegtunneler.

Norsk miljøpolitikk har et sentralt prinsipp om at det er den part eller virksomhet som forårsaker miljøbelastninger som skal være ansvarlig for å utrede og avbøte skader eller ulemper. Dette prinsippet har også vært gjeldende for brannvernområdet, med unntak av tunneler. Departementet fremmer derfor forslag om at dette også gjøres gjeldende for eiere av tunneler.

I tunneler som er bygget og utstyrt etter dagens sikkerhetsnivå, slik det fremgår av vegmyndighetenes retningslinjer, skal risiko for at brann oppstår

være begrenset. Selv en liten brann kan lett få uforholdsmessig store konsekvenser på grunn av de særegne forhold som er i lange tunneler, blant annet på grunn av at det ikke er separate rømningsveier og at innsatsveien kan være lang. Tunneler har, i motsetning til industri og næringsliv, ingen fast personellressurs som kan ivareta akutte organisatoriske tiltak. Samfunnsøkonomisk er det uhensiktsmessig å etablere faste personellenheter i tunnelene for å ivareta organisatoriske brannsikringstiltak, så som å sikre effektiv rømning av trafikanter.

Ettersom kommunale brannvesen skal være organisert og dimensjonert for den risiko som foreligger i kommunen, innebærer det at lange tunneler i små kommuner vil ha avgjørende betydning for dimensjonering og organisering av det lokale brannvesenet. Større kommuner forventes å ha ressurser for å imøtekomme de krav som settes til innsats i slike objekter. Den foreslåtte bestemmelsen retter seg derfor mot å bidra til at det er forholdsmessighet mellom de krav som ellers settes til innsats og ressurser i små kommuner, og hva som kreves for å opprettholde et rimelig sikkerhets- og innsatsnivå i vegtunneler. Kriteriet for kravet vil derfor være at det foreligger en ekstraordinær risiko i forhold til det alminnelige krav til beredskap i kommunen.

Innsats i tunneler stiller høye krav til utstyr og kompetanse hos menneskene. Sentrale innsatsressurser er knyttet til vanntilførsel og røykdykkere, og aktuelle krav overfor eier vil i de fleste tilfeller omhandle krav om bidrag til dette. Vanntilførsel er i utgangspunktet et teknisk tiltak, dette mangler i mange tunneler og kan være uforholdsmessig kostnadskrevende å etablere. Eier kan i stedet velge å skaffe vann på annen måte, fortrinnsvis gjennom vanntankvogn. Det kan likevel være hensiktsmessig at krav om vann ved vanntankvogn faller inn under bestemmelsen fordi det er erfaring for at krav om vann i tunneler løses på denne måten.

Det er generelt ikke satt krav til kommunene om røykdykkere i brannvernloven eller forskrift 3. mai 1995 om organisering og dimensjonering av brannvesen, og det er relativt få små kommuner som ellers har risikoobjekter som fører til at det settes krav om dette. Av hensyn til sikker og effektiv innsats i tunneler er det en forutsetning med røykdykkere. Dette er en kostnadskrevende ressurs på alle plan, fra anskaffelse av utstyr, opplæring av menneskene, vedlikehold av utstyr, jevnlig øvelser og økte mannskapskostnader. Departementet vil derfor påpeke at det er viktig at den foreslåtte hjemmel dekker både etableringskostnader og løpende utgifter knyttet til røykdykking.

Det legges opp til at vedtak om styrking av den lokale beredskap må fattes av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Det normale vil være at direktoratets vedtak fattes på bakgrunn av en konkret henvendelse og begrunnelse fra den enkelte kommune. Departementet forutsetter at Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern har en dialog med Vegdirektoratet i forbindelse med at slike vedtak fattes.

5.5.2.1 Forslag til ny lovtekst

Brannvernloven:

§ 25 nytt annet ledd

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan pålegge eier av en vegtunnel, som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen en kommune, å etablere en

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

egen brann- og ulykkesberedskap eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen.

5.5.3 Endringer i arbeidsmiljøloven

Stortinget vedtok 2. desember 1999 en ny § 55 G i arbeidsmiljøloven (ot. prp. nr. 77 (1999-2000) og innst. O. nr. 5 (1999-2000)). Endringen ble sanksjonert 17. desember 1999 og trådte i kraft fra 1. januar 2000.

Den 20. desember 1999 ble det vedtatt et nytt kapittel XII B i arbeidsmiljøloven (ot. prp. nr. 13 (1999-2000) og innst. O. nr. 26 (1999-2000)). Lovendringen ble sanksjonert 7. januar 2000 og trådte i kraft samme dato. Ved denne lovendringen ble arbeidsmiljøloven § 55 D om utenlandsstasjonerte arbeidstakere flyttet til ny § 73 P annet og tredje ledd. Som følge av at § 55 D ble flyttet rykket §§ 55 E og F fram og har blitt til § 55 D og E. Ved en inkurie ble ikke arbeidsmiljøloven § 55 G samtidig endret til § 55 F.

For at arbeidsmiljøloven ikke skal bli stående med en «tom» paragraf 55 F foreslår Kommunal- og regionaldepartementet at nåværende § 55 G blir ny § 55 F.

Arbeidsmiljølovens nåværende § 55 G henviser til bestemmelsene i lovens §§ 55 B - F. Tidligere § 55 D i arbeidsmiljøloven om utenlandsstasjonerte arbeidstakere er flyttet til ny § 73 P andre og tredje ledd uten at § 55 G henviser til den bestemmelsen. Det var ikke meningen fra Kommunal- og regionaldepartementets side å utelukke utenlandsstasjonerte arbeidstakere fra henvisningen i § 55 G.

I tråd med dette foreslår Kommunal- og regionaldepartementet å endre henvisningen i § 55 G (ny § 55 F) til også å omfatte arbeidsmiljøloven § 73 P andre og tredje ledd.

6 Høringsforslaget

Kommunal- og regionaldepartementet sendte 30. juni 1999 forslaget om samordning av HMS-lovene på høring. I høringsbrevet presiserte departementet at hovedmålsettingen bak endringsforslagene var ønsket om et mer samordnet og konsist regelverk. På denne bakgrunn ble det i høringsbrevet videre presisert at det stort sett ble foreslått tekniske endringer og ikke realitetsendringer av betydning.

6.1 Høringsinstansenes merknader

6.1.1 Generelt

Departementet har merket seg at tilnærmet alle høringsinstansene støtter intensjonen med høringsforslaget og behovet for et mer samordnet regelverk. Dette gjelder både de departementer, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner, fylkesmenn og fylkeskommuner som har valgt å komme med kommentarer. En del av høringsinstansene har ikke kommentarer til forslaget. Departementet tar de innkomne uttalelsene som et klart signal om at en gjennomgang med sikte på samordning både har vært nødvendig og at det jevnt over er et ønske om at de ulike tilsynslovene gjøres mer ensartede enn det de er i dag.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) støtter samordningen av kontroll- og håndhevingsbestemmelsene i HMS-lovgivningen. LO ønsker imidlertid å gå lenger enn det som er foreslått. LO er av den oppfatning at verneombud, tillitsvalgte og arbeidsmiljølovutvalg må få status som rettssubjekt også i de andre lovene, som de i dag er det i arbeidsmiljøloven. Videre peker LO på nødvendigheten av at myndighetene sikrer beskyttelsen av kilder, og ber om at en bestemmelse tilsvarende arbeidsmiljøloven § 81 innføres i de øvrige HMS-lovene. LO anfører videre at verneombudet etter arbeidsmiljøloven har en stansingsrett ved fare for liv og helse, som også burde vært innført de øvrige HMS-lovene.

Norsk Kommuneforbund fremmer krav som går på verneombudets rettigheter. Norsk Kommuneforbund mener at verneombudene bør få hjemlet en stansingsrett i forhold til ytre miljø i forurensningsloven, tilsvarende den stansingsrett verneombudene har for indre miljø i arbeidsmiljøloven.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) anfører at endringsforslagene i brannvernloven, eksplosivloven og brannfarlighetsloven ikke bør gjennomføres slik de er foreslått, men vurderes opp mot forslaget til Webster-utvalget i NOU 1999:4 Utkast til ny lov om brann- og eksplosjonsvern.

6.1.2 Konkrete kommentarer

6.1.2.1 Tilsynsetatenes plikt til å avgi rapport til kontrollobjektet etter kontroll

NHO finner at forslaget om å lovfeste tilsynsetatenes plikt til å avgi rapport til virksomhetene etter kontroll som viktig, selv om tilbakerapportering stort sett

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

praktiseres også i dag. NHO mener imidlertid at det ikke skal være anledning til unntak fra denne regelen slik departementet har foreslått.

6.1.2.2 Tilsynsetatenes rett til å treffe enkeltvedtak om korrigerende tiltak

NHO finner det uheldig at forslaget også innbefatter å fjerne reglene i arbeidsmiljøloven om klageadgang og at pålegg skal gis skriftlig. Standpunktet begrunnes ut fra at dette ikke er tilstrekkelig kjent i de små bedriftene til at det bør fjernes / utelates i HMS-lovene.

6.1.2.3 Tilsynsmyndighetenes rett til å treffe enkeltvedtak om tilbakekalling av en tillatelse

NHO anfører at det i tilknytning til denne bestemmelsen bør tas inn at tilvirker/markedsfører bør gis en frist for tilbakekall, før myndighetene setter i verk tiltak for dette.

6.1.2.4 Tilsynsmyndighetenes rett til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet

Justisdepartementet mener at det er unødvendig å ta inn en egen passus om taushetsplikt i HMS-lovene, fordi det for privat virksomhet ikke gjelder generelle lovregler om taushetsplikt utover markedsføringsloven og bestemmelser om yrkesmessig taushetsplikt. I mange virksomheter gjelder det internt fastsatt taushetsplikt for de ansatte som for eksempel for å beskytte forretningshemmeligheter og lignende. *Justisdepartementet* anfører at slik privat taushetsplikt uansett ikke kan påberopes av virksomheten i forhold til det offentlige rett til informasjon etter loven.

6.1.2.5 Endringer i brannvernloven § 25 annet ledd

Med henvisning til det pågående arbeidet i forhold til brannsikring av vegtunneler, foreslo *Samferdselsdepartementet* i høringsrunden at forslaget skulle utgå i denne omgang.

6.2 Departementets vurderinger og forslag

Endringene som foreslås i brannloven, eksplosivloven og brannfarlighetsloven, er endringer som foreslås fulgt opp i utkast til ny lov om brann- og eksplosjonsvern (NOU 1999:4). På bakgrunn av det økte samarbeid mellom de ulike tilsynsmyndighetene, har Kommunal- og regionaldepartementet imidlertid funnet det mest hensiktsmessig at de endringer som har sin bakgrunn i nettopp dette samordningsarbeidet, fremmes sammen med de øvrige tilsynslovene.

Forslaget om endring av brannvernloven § 25 annet ledd, tar sikte på å avklare hvem som skal ha det økonomiske ansvaret for den merrisiko som vegtunneler innebærer for trafikkant og innsatsmannskaper, når det er skjedd en ulykke med brann eller risiko for brannutvikling. Forslaget har sin bakgrunn i at Justisdepartementets lovavdeling har pekt på at dagens lov ikke gir tilstrekkelig hjemmel for å stille krav om at objektseier skal bekoste en nødvendig oppgradering av den kommunale beredskap.

Kommunal- og regionaldepartementet mener at etablering av en slik hjemmel er nødvendig for å sikre at beredskapshensynene i forhold til vegtunneler, blir ivaretatt. Disse hensyn knytter seg både til redning av personer og materielle verdier, og til innsatsmannskapenes egen sikkerhet. Den senere tids store tunnelulykker i Mellom-Europa, viser klart at det i forhold til sterkt trafikkerte tunneler er nødvendig med en slik beredskap, i tillegg til de sikrings tiltak som ellers gjennomføres. Gjennom etablering av en hjemmel som foreslått, vil man for vegtunnelene få etablert en tilsvarende påleggsadgang som den man i dag har i forhold til større industribedrifter som utgjør en ekstraordinær risiko i lokalsamfunnet. Dette vil også være i samsvar med prinsippet om at det er den som skaper en risiko som bør bære kostnadene forbundet med forebyggende og beredskapsmessige tiltak. Slike tiltak vil kunne knytte seg både til nødvendige investeringer og til driftsmessige forhold. Kostnadsmessig vil naturligvis investeringene utgjøre det viktigste element. Det vises for øvrig til kommentarene til bestemmelsen når det gjelder nærmere begrunnelse av behovet.

Kommunal- og regionaldepartementet viser til at Webster-utvalget, som i NOU 1999:4 har fremmet forslag til ny lov om brann- og eksplosjonsvern, også har foreslått en bestemmelse som blant annet er ment å ivareta de samme hensyn som departementets forslag. Lovutvalgets forslag går imidlertid noe lenger, idet dette favner alle objekter som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen kommunen. På grunn av nødvendige avklaringer av en del forhold som er reist av høringsinstansene i tilknytning til Webster-utvalgets innstilling, vil en slik mer generell hjemmel tidligst kunne fremmes for Stortinget i 2001/2002. Ut fra de viktige hensyn som denne bestemmelsen er ment å ivareta, og ut fra en oppfatning om at det er vegtunnelene som utgjør det største problemområdet, mener departementet at det er nødvendig å etablere en spesifikk hjemmel for pålegg i tilknytning til disse, før en mer generell hjemmel etableres i den nye loven.

Departementet legger stor vekt på å unngå varierende krav fra kommune til kommune, og at eventuelle pålegg etter bestemmelsen derfor må baseres på risikoanalyser som viser at kravene faktisk fører til en høyning av sikkerhetsnivået. Departementet forutsetter derfor at denne type vedtak ikke skal fattes av kommunale myndigheter selv, men av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Dette slås fast direkte i bestemmelsen. Direktoratets vedtak forutsettes å basere seg på en risikoanalyse hvor blant annet vegmyndighetenes opplysninger om trafikk tetthet, planløsning og de sikringstiltak som planlegges gjennomført i den enkelte tunnel, vil være viktige parametere i denne. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern har i forhold til sin tilsynsvirksomhet med risikofylt industri, lang erfaring med bruken av risikoanalyser som grunnlag for sikkerhetsmessig beslutningstaking. Kommunal- og regionaldepartementet vil også peke på at mange større brannvesen allerede har nødvendig utstyr og trening for å håndtere ulykker i vegtunneler, og departementet forutsetter at hjemmelen ikke benyttes der hvor utstyr og kompetanse allerede finnes.

Departementet viser ellers til at Vegdirektoratet og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i fellesskap arbeider med retningslinjer for hvordan hensynet til brannsikring og beredskap i vegtunneler skal ivaretas på et tidligst

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

mulig tidspunkt i planprosessen. Departementet forutsetter at retningslinjene senere også tilpasses situasjonen etter lovendringen til å omfatte også de her omtalte forhold, slik at man kan få etablert en systematisk og betryggende behandling av sikkerhets- og beredskapsaspektene i forbindelse med vegtuneler.

Når det gjelder arbeidsmiljølovens bestemmelser om verneombud, tillitsvalgte og arbeidsmiljøutvalg, har Kommunal- og regionaldepartementet merket seg at LO ønsker å overføre disse bestemmelsene til de øvrige tilsynslovene. Departementet vil bemerke, som også LO påpeker, at arbeidsmiljøloven har anvendelse ved siden av de øvrige tilsynslovene på en arbeidsplass. Arbeidsmiljøloven tar sikte på å regulere forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. De andre lovene på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet retter seg mot andre såkalte pliktsubjekter. Forurensningsloven retter seg mot allmennhetens plikt til ikke å forurense. Brannvernregelverket retter seg mot eier eller bruker av bygninger og lignende. En direkte overføring av reglene om utpeking av verneombud, tillitsvalgte og arbeidsmiljøutvalg inn i de andre HMS-lovene, vil således ikke være hensiktsmessig fordi disse primært ikke tar sikte på å regulere arbeidsmiljøforhold. En inkorporering av verneombudsordningen i forurensningsloven ville også utvidet verneombudets kompetanse til også å gjelde det ytre miljø. Miljøverndepartementet har tidligere vurdert de miljømessige sidene og kommet til at miljømessige hensyn ikke taler for en stansingsrett i forhold til det ytre miljø. Dette blant annet fordi det erfaringsmessig er større fare for utslipp ved driftsstopp og i oppstartsperioder, samt at tiltak og rettigheter som har til formål å beskytte arbeidstakerne også vil beskytte miljøet i de aller fleste praktiske tilfelle der fare for storulykke truer. Miljøvernmyndighetene er videre av den oppfatning at det ikke er behov for stansningsrett i tillegg til de omfattende systemene som er nedfelt i foreliggende nasjonalt og internasjonalt regelverk. Den prinsipielle holdning er at det vil kunne lede til usikkerhet omkring etablerte ansvarsforhold, blant annet vil det være i strid med formålet med et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Dette vil kunne medføre større usikkerhet i en akuttsituasjon. En regel om stansingsrett vil også bryte med forurensningslovens system.

Departementet har ikke funnet grunnlag for å foreslå bestemmelse tilsvarende arbeidsmiljøloven § 81 om kildevern i de øvrige HMS-lovene på bakgrunn av at det ikke har vært pekt på noe reelt behov for tilsvarende bestemmelse ut over det som følger av forvaltningslovens generelle regler om taushetsplikt. Kommunal- og regionaldepartementet vil bemerke at det blant annet er hensynet til arbeidstaker og dennes forhold til arbeidsgiver som har begrunnet en særskilt bestemmelse om kildevern i arbeidsmiljøloven. Det vises for øvrig til ot.prp. (1985-86) side 43.

Når det gjelder forslaget om å lovfeste tilsynsmyndighetens plikt til å avgi rapport til virksomhetene etter kontroll, er Kommunal- og regionaldepartementet av den oppfatning at det vil være behov for unntak fra dette utgangspunkt. Det gjelder for eksempel der det vil være helt upraktisk med rapport. Slikt behov vil man for eksempel kunne ha ved kontrollaksjoner der svært mange kjøretøyer kontrolleres i forbindelse med avfallstransport, eller der svært mange virksomheter kontrolleres i forhold til enkeltstående plikter. Det

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

fremgår imidlertid klart av lovforslaget at hovedregelen er at det skal utferdiges rapport.

I samsvar med de øvrige lovene foreslås det i arbeidsmiljøloven å fjerne reglene om klageadgang, og at pålegg skal gis skriftlig. Dette gjøres for å harmonisere reglene slik at de blir mest mulig like. Under enhver omstendighet er gjeldende tredje ledd i arbeidsmiljøloven kun en gjentakelse av tilsvarende bestemmelse i forvaltningsloven, og således en overflødig dobbeltregulering. Departementet har imidlertid merket seg NHOs uttalelse om at klageadgang mv. ikke er tilstrekkelig kjent i de små bedriftene. På bakgrunn av at det alltid skal opplyses om klageadgangen i henhold til forvaltningsloven når det gis pålegg i henhold til bestemmelsen, har ikke departementet funnet grunn til å endre på forslaget. Også skriftlighetskravet følger direkte av forvaltningsloven.

Når det gjelder tilsynsetatenes rett til å kalle en tillatelse tilbake, kan ikke departementet se at det er behov for å ta inn en uttrykkelig bestemmelse om at tilvirker/markedsfører gis en frist før tilbakekall iverksettes. I praksis vil alltid slik frist gis, og det følger av alminnelig forvaltningsrett og prinsippet om forholdsmessighet at rettighetshaveren gis slik frist.

Departementet har merket seg Justisdepartementets uttalelse når det gjelder tilsynsmyndighetenes rett til å kreve opplysninger fra kontrollobjektet, og herunder retten til å kreve opplysninger uten hinder av annen taushetsplikt. Departementet har ikke ment å foreslå endringer utover gjeldende rett, og er således enig med Justisdepartementet i at bestemmelsen om taushetsplikt er unødvendig fordi man har den samme hjemmel til å kreve opplysninger også i dag. Forslaget er imidlertid et uttrykk for ønsket om å synliggjøre ovennevnte plikt i loven av hensyn til brukerne, samtidig som tilsynsregelverket samordnes med forurensningsloven og produktkontrollloven på dette punkt. Kommunal- og regionaldepartementet vil for øvrig bemerke at tilsynsobjektene i henhold til forvaltningsloven naturligvis har den samme taushetsplikt som avgiverorganet, slik at taushetsplikten blir ivaretatt utad.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Formålet med de foreslåtte endringene er bedre forutsigbarhet for virksomhetene og at endringene skal bidra til et bedre samordnet tilsyn. Det er derfor søkt å lage mest mulig likelydende hjemler for kontroll og reaksjon i de åtte tilsynslovene. En rekke av endringsforslagene innebærer kun redaksjonelle endringer, og har ingen administrative eller økonomiske konsekvenser utover fordelene for aktørene ved likelydende bestemmelser i lovene. Det er vanskelig å tallfeste de fordelene både tilsynsetatene og tilsynsobjektene oppnår ved denne forenklingen.

Pkt. 5.3.1: Plikten til å legitimere seg ved kontroll har ikke fremgått av noen av HMS-lovene tidligere. Legitimasjonsplikten har imidlertid vært regulert av forvaltningsloven, og er dessuten en helt ubetydelig «kostnad» for tilsynsetatene som i praksis vil bety at det utstedes legitimasjonsbevis. Flere av tilsynsmyndighetene har for øvrig allerede utstyrt sine ansatte med legitimasjonsbevis. Forslaget vil derved ikke innebære noen økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

Pkt. 5.3.2: *Retten* til å være tilstede under kontroll følger av forvaltningsloven. Det er en tilsvarende rettighet som nå foreslås tatt inn i HMS-lovene, uten at det skal gi noen administrative eller økonomiske konsekvenser. *Plikt* til å være tilstede under kontroll for den kontrollen retter seg mot er nytt i alle HMS-lovene unntatt el-tilsynsloven. Vanligvis er en representant for den kontrollen retter seg mot tilstede under kontrollen etter eget ønske, og det er derfor ikke antatt at bestemmelsen vil føre til større endring i praksis. Den kan imidlertid tenkes brukt i unntakstilfeller, og vil da kunne ha konsekvenser for den kontrollen rettes mot. Fordelene ved en slik tilstedeværelse er både bedre informasjon fra virksomheten til tilsynsmyndigheten, og sterkere ansvarliggjøring hos virksomhetens ledelse i forhold til de eventuelle avvik som blir påvist.

Pkt. 5.3.3 om tilsynsetatenes rett til å kreve opplysninger fra kontrollobjektene innebærer forslag om at tilsynsmyndighetene skal kunne bestemme i hvilken form opplysninger skal presenteres. Hjemmelen forutsettes kun brukt i tilfeller hvor et slikt krav er nødvendig for et fornuftig tilsyn og forventes således ikke å bli benyttet i stor utstrekning. I den utstrekning hjemmelen *blir* benyttet, vil den imidlertid kunne medføre noe merarbeid, og derved økonomiske konsekvenser, for den kravet rettes mot. Det antas at tilsvarende *effektiviseringsgevinst* i tilsynsetatene klart vil overstige den eventuelle merbelastning som pålegges kontrollobjektene. Ordningen kan være meget fordelaktig for tilsynsobjektene ved at det åpnes for at opplysninger i form av dokumentasjon ikke er bundet opp til papir, men at det kan aksepteres dokumentasjon i elektronisk form når mulighetene for dette foreligger.

I pkt. 5.3.4 foreslås det presisert at kostnader ved prøvetaking i utgangspunktet skal bæres av produsent eller importør. Det legges til grunn at dette også følger av gjeldende rett, og forslaget vil dermed ikke innebære noen realitetsendring. For el-tilsynsloven representerer forslaget likevel en reell endring fordi tilsynsobjektet etter gjeldende bestemmelse kun kan pålegges å dekke omkostningene ved prøvetaking dersom utstyret ikke er forskriftsmes-

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

sig. De økonomiske konsekvensene av forslaget avhenger av tilsynspraksis. Det vil si i hvilken utstrekning departementet bestemmer at fabrikant, importør eller forhandler *ikke* skal pålegges slike omkostninger.

Pkt. 5.3.5: Plikt til å avgi rapport etter kontroll. Det er innarbeidet praksis hos alle tilsynsmyndighetene at det sendes rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen. Forslaget innebærer en lovfesting av dette, og vil ikke medføre økonomiske eller administrative konsekvenser i forhold til dagens praksis.

Pkt. 5.3.6: Forutsatt at den foreslåtte forskriftshjemmel om at tilsynsetatene skal kunne innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter blir benyttet, må det antas å innebære besparelser både for tilsynsmyndighetene og virksomhetene. Forslaget vil gi myndighetene bedre tilgang på de opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av tilsynet, og virksomhetene vil ikke behøve å gi de samme opplysningene flere ganger.

Pkt. 5.4.1: Samordningen av hjemlene for enkeltvedtak om korrigerende tiltak innebærer først og fremst en klargjøring av hjemmelsgrunnlagene og forventes å medføre svært liten endring i praksis.

Pkt. 5.4.2: Enkeltvedtak om tvangsmulkt foreslås tatt inn også i brannfarlighetsloven, eksplosivloven, el-tilsynsloven og sivilforsvarsloven, og vil på disse områdene innebære en utvidelse og effektivisering av reaksjonsmulighetene. Dette innebærer en realitetsendring med noen administrative og økonomiske konsekvenser.

Tvangsmulktinstituttet fungerer først og fremst preventivt. Hos de tilsynsmyndigheter som bruker tvangsmulkt i dag, er erfaringen at selv om det varsles og vedtas mange tvangsmulkt, så er den viktigste effekten at påleggene etterkommes før tvangsmulkt påløper. Faktisk inndrevet tvangsmulkt representerer derfor relativt beskjedne beløp.

Det må treffes enkeltvedtak om tvangsmulkt, med de administrative kostnader det innebærer. Tvangsmulkt er imidlertid et effektivt virkemiddel for å få gjennomført de plikter som allerede påhviler den som blir ilagt tvangsmulkt. Kostnadene ved å varsle, vedta og eventuelt klagebehandle vedtak om tvangsmulkt antas å være mye lavere enn de kostnader samfunnet kan påføres ved at vedtak ikke blir gjennomført, eventuelt ved den ressursbruk som går med til å få gjennomført pålegg på annen måte.

Pkt. 5.4.3: Endringsforslagene er i det alt vesentlige av formell og redaksjonell art og antas ikke å medføre særlige administrative og økonomiske konsekvenser. For sivilforsvarsloven og el-tilsynsloven, som ikke har hatt dette virkemiddelet tidligere, vil forslaget ha administrative og økonomiske konsekvenser. Virkemiddelet kan eksempelvis anvendes hvor et tilsynsobjekt ikke reagerer på tvangsmulkt og det av ulike grunner vil være en overreaksjon fra myndighetene å pålegge stansing av virksomheten. Forelegg og tvangsfullbyrdelse har vært svært lite brukt i praksis blant de tilsynsmyndighetene som har hatt denne hjemmelen til nå. Bestemmelsene om forelegg og tvangsfullbyrdelse har i likhet med tvangsmulkten først og fremst virket preventivt. Således antas ikke forslaget å innebære økonomiske konsekvenser av noen størrelse.

Pkt. 5.4.4: HMS-lovene åpner stort sett for å stanse virksomhet i nødssituasjoner. Det foreslås å utvide denne adgangen noe, slik at virksomhet kan

stanses også utenom de helt akutte nødssituasjonene; når virksomheten ikke etterlever fastsatte pålegg. I henhold til praksis etter tilsvarende bestemmelse i arbeidsmiljøloven, er det imidlertid ikke grunn til å tro at hjemmelsutvidelsen vil bli benyttet i stor utstrekning. Det er imidlertid klart at kostnadene ved helt eller delvis å stanse en virksomhet i mange tilfeller vil være store for virksomheten. Når det gjelder stansingsvedtak ved «overhengende fare» er det vanskelig å kvantifisere konsekvensene, men virkemiddelets natur tilsier at samfunnsnyttien klart overstiger de økonomiske og administrative konsekvenser knyttet til dette.

Pkt 5.4.6: Det foreslås straff for å legge hindringer i veien for undersøkelser som offentlige myndigheter iverksetter. Foreslått strafferamme er bøter, noe som kan gi inntekter til staten. Det vil imidlertid også være kostnader knyttet til praktiseringen av et slikt straffebud, og det kan ikke forventes noen inntekter til staten av ordningen som helhet. En straffesanksjonering vil først og fremst virke preventivt, og dermed kunne styrke myndighetenes stilling i kontrollsituasjoner, og sikre en mer effektiv gjennomføring av kontrollene.

Pkt 5.5.2 :Forslaget vil få konsekvenser for kostnadsfordelingen mellom kommunene og eiere av tunneler, hvor den økonomiske merbelastning for den økte risiko nå legges på eieren i stedet for kommunen. Kravene til sikkerhet i tunnelene vil være de samme, uansett hvem som bærer utgiftene. I denne sammenheng vil det derfor stort sett være spørsmål om hvilken offentlig etat, stat eller kommune som skal bære utgiftene. Det er i dag 117 små kommuner i Norge hvor vegtunneler er et risikoobjekt som setter høyere krav til beredskapen enn kommunen ellers ville ha hatt. Ved røykdykkerinnsats i tunneler hvor innrykningsveien kan være lang, er det av sikkerhetsmessige årsaker nødvendig med røykdykkerutstyr med lang brukstid. Gjennomsnittlig førstegangskostnad vil utgjøre ca. kr 300 000 per kommune. Den enkelte kommunes beredskapsbehov må vurderes før man kan gå inn med pålegg om beredskapstiltak, men dersom påleggshjemmelen brukes i sin fulle konsekvens (det vil si i alle kommuner samtidig) vil den økonomiske konsekvensen av forslaget anslås til ca. 36 millioner kroner. Departementet vil bemerke at dette kostnadsanslaget kun knytter seg til innkjøp og vedlikehold samt opplæring i bruk av røykdykkerutstyr, og at det ikke er gjort kostnadsanslag for andre typer tiltak som for eksempel vanntankvogn.

For direktoratet vil forslaget ha minimale økonomiske konsekvenser. Departementet vil imidlertid påpeke at det også etter gjeldende regelverk i praksis er slik at utbygger og kommune finner hensiktsmessige løsninger.

Administrative konsekvenser er knyttet til saksbehandling hos eier, kommune, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Kommunal- og regionaldepartementet. En merbelastning vil være marginal i forhold til arbeidet som allerede er knyttet til disse sakene.

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk (brannfarlighetsloven), lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer (eksplosivloven), lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven), lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (arbeidsmiljøloven), lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) og lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. (brannvernloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk (brannfarlighetsloven), lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer (eksplosivloven), lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven), lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (arbeidsmiljøloven), lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) og lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. (brannvernloven) i samsvar med et fremlagt forslag.

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk (brannfarlighetsloven), lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer (eksplosivloven), lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven), lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (arbeidsmiljøloven), lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) og lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. (brannvernloven)

I.

I lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Elektriske anlegg skal utføres, drives og vedlikeholdes slik at de ikke frembyr fare for liv, helse og materielle verdier.

Kongen utferdiger tekniske forskrifter for hvordan elektriske anlegg skal utføres, vedlikeholdes og drives. I forskriftene kan bl.a. inntas bestemmelser

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

siktende til å hindre at elektriske anlegg unødig virker skjemmende på omgivelsene.

§ 3 skal lyde:

Kongen anordner i den utstrekning det finnes nødvendig offentlig tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr. *Tilsynsmyndighet etter denne lov er Produkt- og Elektrisitetstilsynet.* Instruks for dette utferdiges av Kongen.

§ 4 skal lyde:

For myndighetenes tilsyn erlegges avgift til staten etter forskrift fastsatt av Kongen. I forskriften inntas bestemmelse om når og av hvem denne avgift skal erlegges.

Om renteplikt ved for sen betaling av avgiften, gjelder reglene i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eideomsskatt til kommunane § 26 tilsvarende.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når Statens Innkrevingssentral er pålagt å innkreve avgifter som nevnt i første ledd, kan den inndrive avgiftene ved trekk i lønn eller andre lignende ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7. Innkrevingssentralen kan også inndrive avgiftene ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevingssentralens kontor etter tvangsfullbyrdsloven § 7-9 første ledd.

§ 5 skal lyde:

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til anlegg og virksomhet etter loven.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med eier av eller ansvarlig for anlegget/ virksomheten eller representant for denne.

Eier av eller ansvarlig for anlegg/ virksomhet eller representant for denne har rett til, og kan pålegges å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe, eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i fjerde ledd, kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til eier av eller ansvarlig for anlegget/ virksomheten om resultatet av kontrollen.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§ 6 skal lyde:

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten og/eller anlegget inntil pålegget er utført.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten foreta stansing selv om pålegg ikke er gitt.

Ny § 6 a skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 6 b skal lyde:

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

§ 7 skal lyde:

Når elektriske anlegg medfører sjenerende elektriske forstyrrelser, kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om straks å sette anlegget i sådan stand at disse forstyrrelser så vidt mulig fjernes.

Tilsynsmyndigheten kan, i den utstrekning den anser det nødvendig til ivaretagelse av berettigede almene interesser, gi forskrifter om at elektriske anlegg, anleggsdeler eller apparater som efter tilsynsmyndighetens mening vesentlig forstyrrer radiolyttingen, ikke må drives eller brukes til visse tider av døgnet, dersom disse forstyrrelser ikke unngås ved de foranstaltninger som tilsynsmyndigheten i henhold til gjeldende forskrifter kan påby.

§ 8 oppheves.

§ 9 skal lyde:

Kongen bestemmer at eiere av visse anlegg selv plikter å føre tilsyn med de installasjoner som er tilknyttet vedkommende anlegg. Dette *lokale elektrisitetstilsyn* er underlagt *Produkt- og Elektrisitetstilsynets* kontroll. For det *lokale elektrisitetstilsyn* gjelder for øvrig de samme bestemmelser som i denne lovs

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§§ 5, 6, 6 a, 6 b og 7 første ledd. Det lokale elektrisitetstilsyn har imidlertid ikke adgang til å stanse virksomhet i henhold til § 6 annet ledd.

§ 10 første ledd skal lyde:

Elektrisk utstyr skal være i en slik tilstand at det i bruk ikke frembyr fare for liv, helse eller materielle verdier.

§ 10 nåværende tredje og fjerde ledd oppheves. Nåværende første, annet og femte ledd blir annet, tredje og fjerde ledd.

§ 11 skal lyde:

Kongen gir regler om kontroll av elektrisk *utstyr*.

Kongen kan bestemme at det lokale elektrisitetstilsyn (jf. § 9) kan pålegges å føre kontroll med elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes innenfor vedkommende anleggs forsyningsområde.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som tilbyr, omsetter, tilvirker, innfører eller markedsfører produkt, fremlegger representativ prøve av produktet eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendig for å vurdere produktets egenskaper eller virkninger. Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av produkter. Kostnadene bæres av vedkommende tilvirker eller importør, med mindre departementet bestemmer at kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12 skal lyde:

Kongen kan påby at driften av visse elektriske anlegg skal forestås av en sakkyndig driftsleder, og at utførelse og reparasjon av visse elektriske anlegg skal forestås av en elektroinstallatør.

Kongen kan bestemme at sakkyndige driftsledere og elektroinstallatører skal ha visse av ham fastsatte kvalifikasjoner. Kongen kan også bestemme at den som selvstendig arbeider med utførelse og reparasjon av visse elektriske anlegg, og den som forestår eller selvstendig utfører reparasjon av visse elektriske apparater, skal ha nærmere av ham fastsatte kvalifikasjoner. Kongen kan likeledes bestemme at den som selvstendig utfører kontroll av visse elektriske anlegg, skal ha nærmere av ham fastsatte kvalifikasjoner.

Kongen kan gi forskrifter om autorisasjon av elektroinstallatører og elektromontører som står i elektroinstallatørs stilling, og om deres plikter og rettigheter.

Kongen kan gi nærmere regler om registrering og autorisasjon av virksomheter som faller inn under denne lov, samt regler om avgift for registrering og autorisasjon av disse virksomhetene.

Kongen kan gi nærmere regler om internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

§ 13 skal lyde:

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylld av

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 14 nytt tredje ledd skal lyde:

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

II.

I lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Enhver plikter å gi sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndighetende opplysninger de trenger, uten hinder av taushetsplikt, for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

§ 2 nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Opplysninger som nevnt i tredje ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Som sivilforsvarets myndigheter regnes offentlig organ som ikke er sivilforsvarets tilsynsmyndighet etter § 48 annet ledd jf. første ledd.

§ 41 skal lyde:

Eier og bruker av fast eiendom - offentlig eller privat - skal forberede og sette i verk egenbeskyttelsestiltak for eiendommen etter nærmere bestemmelse av departementet. Til pålegg om innredning av tilfluktsrom kan knyttes bestemmelse om at tilfluktsrommet skal innredes slik at det også kan nyttes av folk i naboeiendom.

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til anlegg/virksomhet etter loven for å føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltakene. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15, og om mulig sette seg i kontakt med stedlig leder eller industrivernleder.

Virksomhetens leder, industrivernleder eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker, eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe, eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.

Ny § 41 a skal lyde:

Departementet kan bestemme at eier og bruker av elektrisitetsverk og dam-anlegg av enhver art skal treffe særlige reserve- og sikringstiltak, for så vidt anleggene ikke går inn under lov av 25. juni 1948 om forsvarsmessig sikring av kraftforsyningen. Det samme gjelder gassverker.

Ved anlegg av enhver art, som kan medføre fare for omgivelsene hvis de blir ødelagt, kan det etter nærmere bestemmelse av departementet pålegges eier og bruker å treffe særlige sikringstiltak

Egenbeskyttelsestiltakene etter § 41 første ledd og denne paragraf kan omfatte en enkelt eiendom eller være felles for flere. Det skal oppnevnes husvernledere og industrivernledere hvis plikter fastsettes ved instruks.

§ 42 skal lyde:

Eier og bruker av fast eiendom plikter å betale utgiftene til tiltak etter § 41 første ledd og § 41 a. Når det innredes tilfluktsrom som også skal nyttes av folk i naboeiendom (jfr. § 41 første ledd annet punktum), plikter eier eller bruker av naboeiendommen å bidra til dekning av utgiftene.

Fordeling av utgifter etter første ledd skjer etter regler som gis av departementet.

For utgifter ved tiltak etter § 41 a første og annetledd, yter staten refusjon etter nærmere bestemmelse av departementet.

§ 43 skal lyde:

I pålegg etter loven her kan sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Ny § 43 a skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Ny § 43 b skal lyde:

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

§ 45 skal lyde:

Lider noen tap eller skade ved tiltak etter § 41 første ledd og § 41 a som han ikke selv helt ut skal betale utgiftene til, har han krav på erstatning, såfremt tapet eller skaden ikke regnes for uvesentlig. Erstatningen utredes av den som skal bære utgiftene ved tiltaket. Spørsmålet om erstatning skal tilkjennes og i tilfelle med hvilket beløp, avgjøres ved skjønn. Tiltaket kan kreves satt i verk selv om spørsmålet om erstatning ikke er avgjort.

§ 48 annet ledd skal lyde:

For bedrifter eller virksomheter som omfattes av tilsynsmyndighetens område fastsatt i medhold av første ledd, kan departementet gi nærmere regler om oppfølging av systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid for å sikre at krav om egenbeskyttelse (industriVERN) fastsatt i medhold av § 41, § 41 a jf. § 43 og krav om internkontroll overholdes.

§ 62 nytt tredje ledd skal lyde:

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

III.

I lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde:

§ 7. Undersøkelse av brannfarlig vare, innhenting av prøver o.l.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsVERN kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører brannfarlig vare eller innretning o.l. som nevnt i § 6, fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen, eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd bokstav a) og b) når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsVERN kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Kostnadene etter første ledd bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 8 sjette ledd skal lyde:

Når en godkjenning tilbakekalles kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nåværende § 11 A skal benevnes § 11 a.

§ 8 nåværende sjette ledd blir syvende ledd.

§ 37 fjerde til sjette ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Dispensasjoner og pålegg skal gis skriftlig.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

§ 39 skal lyde:

§ 39. *Stedlige undersøkelser og opplysninger. Kontakt med og rapport til arbeidsgivere og arbeidstakere.*

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for arbeidsgiver og verneombud. Sakkyndige likestilles med tilsynsmyndighetene, jf. § 35 annet ledd.

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i annet ledd, kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal sendes arbeidstakernes vernerepresentant.

§ 43 annet ledd oppheves. Nåværende tredje til femte ledd blir annet til fjerde ledd.

§ 44 nytt annet ledd skal lyde:

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

§ 45 skal lyde:

§ 45. Tvangsmulkt

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 46 skal lyde:

§ 46. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 46 a skal lyde:

§ 46 a. Tvangsfullbyrdelse

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

IV.

I lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer gjøres følgende endringer:

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Nåværende § 4a skal benevnes § 4 a.

§ 5 skal lyde:

§ 5. Undersøkelse av eksplosiv vare, innhenting av prøver m.v.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører eksplosiv vare eller innretning o.l. som nevnt i § 3 og § 4, fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 7 sjette ledd skal lyde:

Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører varen eller innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nåværende sjette ledd blir nytt syvende ledd.

Nåværende § 11 A skal benevnes § 11 a.

§ 37 nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Dispensasjoner og pålegg skal gis skriftlig. Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

§ 40 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir annet ledd.

§ 41 nytt annet ledd skal lyde:

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§ 42 skal lyde:

§ 42. Tvangsmulkt.

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 43 skal lyde:

§ 43. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Ny § 43 a skal lyde:

§ 43 a. Tvangsfullbyrdelse.

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

V.

I lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Enhver plikter etter pålegg av Kongen å gi de opplysninger som er nødvendig for gjennomføring av gjøremål etter loven. Offentlige myndigheter plikter å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Kongen kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

§ 8 fjerde ledd skal lyde:

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten utferdige skriftlig rapport om resultatet av kontrollen.

§ 8 nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

VI.

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. gjøres følgende endringer:

§ 55 F skal lyde:

§ 55 F. Pålegg om å utforme arbeidsavtale

Arbeidstilsynet kan gi arbeidsgiver pålegg om å utforme utkast til skriftlig arbeidsavtale etter bestemmelsene i §§ 55 B - E og § 73 andre og tredje ledd.

Nåværende § 55 G oppheves.

Overskriften i § 77 skal lyde: *Arbeidstilsynets vedtak.*

§ 77 nr. 1 skal lyde:

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. *Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.*

§ 77 nr. 2 skal lyde:

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan Arbeidstilsynet helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

§ 78 skal lyde:

§ 78. Tvangsmulkt.

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for arbeidstilsynet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 80 skal lyde:

§ 80. Arbeidstilsynets adgang til virksomheten.

- 1. Arbeidstilsynet og sakkyndige eller granskingskommisjon, som er oppnevnt etter denne lov, skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert arbeidssted som går inn under loven eller som det er spørsmål om å bringe inn under den, til husvær som kommer inn under § 8 nr. 3 og til bygning, transportmiddel, lager, område mv. hvor maskin, tekniske innretninger og utstyr eller giftige eller helsefarlige stoffer som nevnt i §§ 17 og 18 befinner seg. *Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med arbeidsgiveren og verneombudet, og om nødvendig med annet verne- og helsepersonale. Verneombudet kan kreve at også annen tillitsvalgt deltar under kontrollen. I virksomheter hvor verneombud ikke er valgt, skal tilsynspersonellet sette seg i forbindelse med annen tillitsvalgt.*
- 2. *Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal*

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

- 3. *Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal Arbeidstilsynet gi skriftlig rapport til arbeidsgiveren om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal gis verneombudet, og om nødvendig annet verne- og helsepersonale.*

Ny § 82 skal lyde:

§ 82. Opplysninger

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov skal når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Arbeidstilsynet kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

VII.

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 49 annet ledd skal lyde:

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Forurensningsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

§ 50 nytt fjerde ledd skal lyde:

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal forurensningsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.

§ 73 skal lyde:

§ 73. (tvangsmulkt ved forhold i strid med loven)

For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan forurensningsmyndigheten *fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.*

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som forurensningsmyndigheten har fastsatt. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at det forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt. Det kan fastset-

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret (sivilforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

tes at *tvangsmulkten* løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at det forfaller for hver overtredelse.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse, en kommune, fylkeskommune eller annen offentlig innretning, skal *tvangsmulkten* vanligvis pålegges virksomheten som sådan. Er overtredelsen skjedd på vegne av en beredskapsorganisasjon opprettet etter § 42, kan *tvangsmulkten* pålegges de deltagende selskaper.

Vedtak om tvangsmulkt tvangsgrunnlag for utlegg. Forurensningsmyndigheten kan frafalle påløpt *tvangsmulkt*.

VIII.

I lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 14 annet ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for eier/bruker av tilsynsobjektet.

§ 14 nytt tredje til femte ledd skal lyde:

Tilsynsobjektets eier/bruker eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av leietaker, ansatt i virksomhet eller andre som ikke representerer eier/bruker eller dersom slik tilstedeværelse anses å kunne sette formålet med kontrollen i fare.

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i fjerde ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

§ 23 annet ledd tredje punktum oppheves.

§ 23 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom brannsjefen har utferdiget skriftlig pålegg som ikke oppfylles innen fristen, kan kommunestyret helt eller delvis forby bruken av vedkommende bygning, område mv. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten forby bruken av vedkommende bygning, område mv. selv om pålegg ikke er gitt.

§ 25 annet ledd skal lyde:

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivlforsvaret (sivlforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan pålegge eier av en vegtunnel, som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen en kommune, å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen.

§ 27 skal lyde:

§ 27. Godkjenning og omsetning av utstyr mv.

De typer redning-, slokkings- og varslingsutstyr, samt verneutstyr og utstyr for innredning o.a. som departementet bestemmer, kan bare selges dersom de er godkjent av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Det kan settes vilkår for slik godkjenning, herunder om forbud mot eller påbud om bruk av slikt utstyr i visse arter bygninger og rom. Gitt godkjenning kan tilbakekalles. *Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak.*

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører produkt som nevnt i første ledd, fremlegger representativ prøve av produktet eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere produktets egenskaper og egnethet. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene etter dette og foregående ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 36 nytt annet ledd skal lyde:

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

§ 37 skal lyde:

§ 37. Forelegg.

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Om lov om endringer i lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven), lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivildforsvaret (sivildforsvarsloven), lov 21. mai 1971 nr. 47 om brann-

§ 38 skal lyde:

§ 38. Tvangsfullbyrdelse

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14. Myndighet til å la slike tiltak utføre gjelder likevel ikke personell i brannvesenet eller feiervesenet.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

§ 39 skal lyde:

§ 39. Tvangsmulkt.

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke /måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfyllding av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

IX.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
